

วารสาร

บรรณศาสตร์

LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE QUARTERLY

ปีที่ 9 ฉบับที่ 4

Lib-Sci
V9 n4

ตุลาคม

2529

24 ก.ย. 2532

24 ส.ค. 2532

Lib-Sci

D163

Vol. 9 ISSN 0125-2836

วารสาร

บรรณสารศาสตร์

LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE QUARTERLY

ปีที่ 9

ฉบับที่ 4

ตุลาคม 2529

Vol. 9 No. 4

October 1986

1 บรรณาธิการ

Editorial

- 3 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับ
ความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหาร
ของสมาคมมหาวิทยาลัย

A Relationship Between Leader Behavior of University Library Administrators and Their Accomplishment

by Somporn Puttan

โดย สมพร พุฒตาล

- 18 ขำเสียงเทคโนโลยีห้องสมุดในอังกฤษ

A Glance at the British Library Technology

โดย สุนทร แก้วลาย

by Soonthorn Kaewlai

- 33 สภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิต
บรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

Working Situations of the Library Science Graduates of Srinakharinwirot University Prasarnmit

by Chaléo Pansida

โดย เฉลียว พันธุลีดา

- 49 การศึกษาพฤติกรรมการใช้หนังสือภายใน
ห้องสมุดและการยืมหนังสือออกนอก-
ห้องสมุดในเวลาเปิดบริการ ณ สำนัก
หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

A Study of Books Using Behaviors, In-house and Checking Out, During the Service Hours of Ramkhamhaeng University

โดย เรณู กาญจนโกสิน

by Renoo Kanchanapokin

วารสารบรรณศาสตร์ ส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา ค้นคว้า การวิจัย และความรู้ใหม่ ๆ ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสนเทศศาสตร์ ตลอดจนสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังเป็นสื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้สอน บรรณารักษ์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจวิชานี้

ที่ปรึกษา

วิษณุ หีบเที่ยง

บุญสม ถ้วนสังวระ

อมฤต รัตตากร

บรรณาธิการอำนวยการ

สุนทร แก้วลาย

บรรณาธิการบริหาร

เจลีเยว พันธุ์ลีค่า

พวาท พันธุ์เมธา

บรรณาธิการฝ่ายจัดการ

นงนารถ ชัยรัตน์

กองบรรณาธิการ

เกษร เจริญรักษ์

เติมสุข พงษ์ตน

นงนวล พงษ์ไพบูลย์

บุญศรี ไพรัตน์

สมบูรณ์ กิ่งมานันท์

วิมล กลิ่นหอม

อัญชลี อำนาจธรรม

อารีย์ ชื่นวัฒนา

สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์

ทัศนีย์ อินทรประสิทธิ์

สุจิตรา นิลสุวรรณโณ

พรพิมล แสนแสน

วรรณภา สวัสดิ์ภักดิ์

อัญชลี สุตธรรม

วนิดา วิชาธรรักษ์กิจ

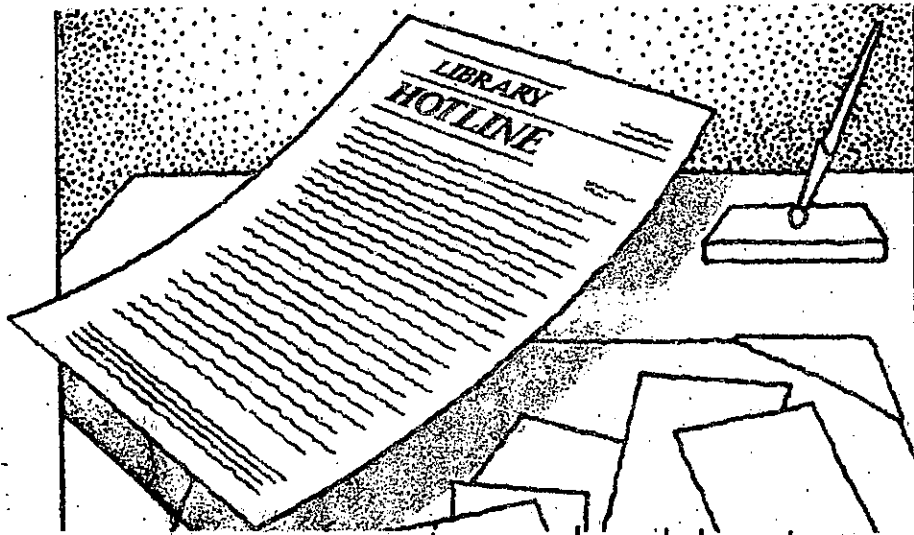
อรทัย วารี่สะอาด

วารสารบรรณศาสตร์ เป็นวารสารราย 3 เดือน ของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ และสำนักหอสมุดกลาง มศว ประสานมิตร ออกจำหน่ายปีละ 4 ฉบับ ในเดือน มกราคม เมษายน กรกฎาคม และตุลาคม จำหน่ายปลีกเล่มละ 15 บาท สมาชิกบอกรับปีละ 60 บาท โปรดแจ้งจ่าย ป.ท. ประสานมิตร ในนามอาจารย์นงนารถ ชัยรัตน์ วารสารบรรณศาสตร์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มศว ประสานมิตร สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

ข้อคิดเห็นใด ๆ ในวารสารเป็นความเห็นส่วนตัวและเป็นการรับผิดชอบของผู้เขียนทั้งสิ้น ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสำนักหอสมุดกลาง ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยเสมอไป

บรรณศาสตร์ ฉบับที่ 4 ของปีที่ 9 ที่อยู่ในมือท่านขณะนี้ออกล่าช้า
เช่นเคย สาเหตุของความล่าช้านั้นเนื่องจากปกหมุด ต้องขอยกยืมในความล่าช้าครั้งนี้
ด้วย ปีหน้าฟ้าใหม่ คณะผู้จัดทำจะพยายามออกให้ทันตามกำหนด หากสมาชิกเอาใจช่วย
เราบ้าง

ในปีนี้ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ได้เปิดรับบัณฑิตใหม่ในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ-
ศาสตร์ รุ่นแรกรับไว้ 11 คน หลักสูตรใหม่นี้มีวิชาค่านคอมพิวเตอรียุ่ประมาณ 10 รายวิชา
เป็นวิชาที่น่าสนใจทั้งสิ้น สมาชิกทั้งหลายที่สนใจจะเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรใหม่ โปรดติดตาม
รับสมัครไ้ทางไปรษณีย์ หรือสมัครด้วยตนเองในราวเดือนธันวาคม และจะสอบคัดเลือกใน
ราวต้นเดือนมกราคม ปีหน้า

เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ที่มีวิชาคอมพิวเตอร์อยู่ด้วยหลายวิชา
บรรณศาสตร์ ฉบับนี้จึงถือโอกาสเสนอเรื่อง "ข่าวเลื่องเทคโนโลยีห้องสมุดใน
อังกฤษ" โดยอาจารย์ ดร. สุนทร แก้วลาย ไ้มีโอกาสไปดูงานคอมพิวเตอร์ที่นั่น และ
เสนอไว้เป็นบทความที่น่าสนใจ สมาชิกเชิญติดตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของประเทศ
ในชีกโลกตะวันตกจากวารสารฉบับนี้

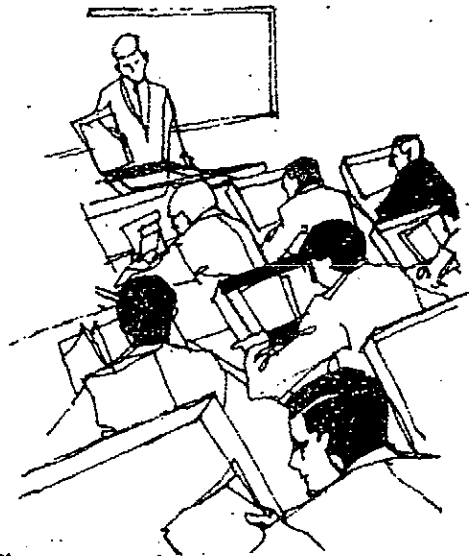
ขอให้สมาชิกทุกท่านจงโชคดี พบกันอีกในฉบับต้อนรับปีใหม่

สมพร พุดตาล "ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับความสำเร็จในการทำงาน
ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย" วารสารบรรณศาสตร์ 9(4) : 3-
17 ตุลาคม 2529

17 ตุลาคม 2529

สาระสังเขป : ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์
และกิจสัมพันธ์ กับความสำเร็จในการทำงานด้าน การบริหาร
งานทั่วไป การบริหารบุคคล และการบริหารวิชาการ ของ
ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย คือ ข้าราชการตำแหน่งบรรณารักษ์
จำนวน 160 คน จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ 11 แห่ง
เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม LBDQ และแบบสอบถามวัด
ความสำเร็จในการทำงาน ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมผู้นำ
ด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้าน
การบริหารงานทั่วไป การบริหารบุคคล และการบริหารวิชาการ
ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์
กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหาร
บุคคล และการบริหารวิชาการ ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย
ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศัพท์กรรชนี : พุทธิกรรมผู้นำ ความสำเร็จในการทำงาน
ผู้บริหารหอสมุดมหาวิทยาลัย

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับความสำเร็จในการทำงาน
ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย *

สมพร พุฒตาล **

อ มี ห ล ้ง

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอน ในมหาวิทยาลัย การที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจะทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ และสนับสนุนการเรียนการสอน รวมทั้งการวิจัยของมหาวิทยาลัยได้ดีเพียงใดนั้น นอกจากต้องอาศัยงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัด

* ตัดทอนจากปริญญานิพนธ์ กศ.ม. เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย" มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2529, 58 หน้า

** สมพร พุฒตาล ศศ.บ., กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์) บรรณารักษ์ 4 สำนักหอสมุดกลาง มศว พิชญโลก จังหวัดพิษณุโลก

การที่ดีแล้ว ยังมีองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ บุคลากร ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารงานในองค์การเป็นอย่างมาก บุคลากรที่สำคัญที่สุดของห้องสมุดคือ ผู้บริหารห้องสมุด

ผู้บริหารห้องสมุดเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้งานห้องสมุดประสบความสำเร็จดังที่ใ้ความหมายไว้ นวนิคม อินทราเม (นวนิคม อินทราเม 2519 : 3) ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า การที่ห้องสมุดจะสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงเป้าหมายได้นั้น ย่อมต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายประการ นอกเหนือไปจากสถานที่ตั้งห้องสมุด งบประมาณที่เพียงพอที่จะจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดแล้ว บรรณารักษ์ที่ทรงคุณวุฒิที่จะบริหารงานห้องสมุดนับว่าเป็นกลไกสำคัญ ทั้งนี้เพราะหน่วยงานใดก็ตาม แม้จะมีงบประมาณในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ มีเครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ ครบถ้วน มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีระเบียบแบบแผนในการบริหารงานอย่างดี หากหน่วยงานนั้นขาดผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าที่ดีแล้ว การทำงานหรือการบริหารงานทุกอย่างจะราบรื่นและสำเร็จตรงตามเป้าหมายไม่ได้ อาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารเปรียบประดุจดวงประทีปและตัวแทนขององค์การอันเป็นจุดศูนย์รวมแห่งพลังรวมและหลักชัยในการดำเนินงานขององค์การ ต่อผู้ใ้บังคับบัญชาและต่อผลงานโดยส่วนรวม (สมพงศ์ เกษมสิน 2523 : 219) เมื่อเป็นเช่นนี้ เดวิส (Davis 1972 : 251) จึงเห็นว่า ในการพิจารณาประสิทธิภาพของหน่วยงานใดก็ตามว่ามีความเจริญก้าวหน้า มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูงต่ำเพียงไร การพิจารณามักจะพุ่งเล็งไปที่ผู้บริหารเป็นอันดับแรก ฉะนั้น ผู้บริหารห้องสมุดย่อมเป็นตัวหลักที่มีความสำคัญยิ่งต่อหน่วยงาน คุณภาพและลักษณะพฤติกรรมของผู้บริหารห้องสมุดจึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคุณภาพของห้องสมุด และมีผลสะท้อนต่อผลงาน วิธีปฏิบัติงานของหน่วยงานเป็นอย่างมาก (จินตนา เวปุลละ 2521 : 10)

ในการบริหารงาน ผู้นำแต่ละคนจะมีลักษณะพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ บางคนมุ่งแต่งาน เคร่งครัดระเบียบ โดยไม่คำนึงถึงสภาพจิตใจและความรู้สึก

ของผู้ร่วมงาน ในขณะที่บางคนก็คำนึงถึงเฉพาะความสัมพันธ์ของผู้ร่วมงานมากกว่าที่จะเคร่งครัดต่อระเบียบ จนทำให้เสียผลประโยชน์ขององค์กรไปก็มี (วิรัช วิเศษสุวรรณ 2521 : 1) แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าผู้บริหารจะมีพฤติกรรมผู้นำแบบใด เป้าหมายหลักของผู้บริหารทุกคนก็คือ การทำงานที่ตนรับผิดชอบให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาพฤติกรรมผู้นำกับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพื่อที่จะได้ทราบว่าพฤติกรรมผู้นำแบบใดที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงานมากที่สุด อันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ

ควา ม มุ่ง ม าย ข อ ง ก า ร ที่ ก ษ า ค ้น ค ว ่า

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำด้าน มุ่งสัมพันธ์ และกิจสัมพันธ์ กับ ความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล และการบริหารวิชาการ ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย

ส ม ม ตี ฐ า น ใน ก า ร ที่ ก ษ า ค ้น ค ว ่า

1. พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานทั่วไปในทางบวก
2. พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานทั่วไปในทางบวก
3. พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารบุคคลในทางบวก
4. พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารบุคคลในทางลบ

5. พฤติกรรมผู้นำความมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารวิชาการในทางบวก

6. พฤติกรรมผู้นำความกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารวิชาการในทางบวก

ก ลุ ม ป ร ะ ช า ก ร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ข้าราชการตำแหน่งบรรณารักษ์ซึ่งปฏิบัติงานมาแล้วเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปี ในห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีจำนวนบรรณารักษ์ 5 คนขึ้นไป และห้องสมุดนั้น ๆ จะต้องมีการบริหารที่ปฏิบัติงานมาแล้วเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปี ทั้งนี้ไม่นับรวมถึงบรรณารักษ์ที่ลาศึกษาต่อหรือไปราชการ จากสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดกลางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตธนบุรี สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง ห้องสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ หอสมุด จอห์น เอฟ. เคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ศูนย์บรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รวมประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้จำนวน 160 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

1. แบบสอบถามวัดพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวัดพฤติกรรมผู้นำของ วิจิตร ชีระกุล ซึ่งแปลและเรียบเรียงมาจากแบบสอบถามพฤติกรรมผู้นำ (LBDO; Leader Behavior Description Questionnaire) ของ ฮาลปิน (Halpin) และไวเนอร์ (Wiener) แบบสอบถามนี้มีลักษณะเป็นแบบ 4 ตัวเลือก มีจำนวน 30 ข้อ วัดพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ 15 ข้อ และวัดพฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ 15 ข้อ

2. แบบสอบถามวัดความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกวัดความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานทั่วไป จำนวน 13 ข้อ ส่วนที่สองวัดความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารบุคคล จำนวน 13 ข้อ และส่วนที่สามวัดความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารวิชาการ จำนวน 11 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ก า ร วิ เ คร า ะ ห์ ข อ มู ล

หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย โดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS-X (Statistical Package for the Social Science)

ส รู ป ผล ก า ร วิ เ คร า ะ ห์ ข อ มู ล ป ร า ก ฏ ผล ดั ง นี

1. พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารบุคคล ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารบุคคลของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารวิชาการ ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารวิชาการ ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อ ภ ิ ป ร า ย ผล

1. พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานทั่วไป ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า "พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานทั่วไปในทางบวก" ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทรูตต์ (Truitt. 1975 : 85-A) และผลการวิจัยของสมิธ (Smith. 1975 : 657-A) ซึ่งศึกษาพบว่า พฤติกรรมผู้นำ

ด้านมุ่งสัมพันธ์ของครูใหญ่ มีความสัมพันธ์กับผลงานของโรงเรียนในทางบวก และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ คูก (Cook. 1971 : 5063-A) ที่พบว่า ผลงานที่มี ปริมาณสูง สัมพันธ์อย่างสูงกับพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังสอดคล้อง กับผลการวิจัยของ เฮมฟิล และ กูนส์ (Hemphil and Coons Citing Stogdill 1974 : 394) : ฟไลซ์แมน และ ซิมมอน (Fleishman and Simmon. 1970 : 160-172) และผลการวิจัยของ แมคคาร์ธี (McCarthy. 1973 : 3209-A) ซึ่ง ปรากฏผลคล้ายกัน คือ พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพ การทำงานของผู้นำ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คิริ เจริญวัย (คิริ เจริญวัย 2521 : 73) ที่พบว่า พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับผล งานของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าผู้ บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยแสดงพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์สูง ความสำเร็จในการ ทำงานด้านการบริหารงานทั่วไปจะสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ เพราะว่าเมื่อผู้นำให้ความ สนใจและเป็นกันเองแล้ว จะก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในกลุ่มผู้ร่วมงาน ซึ่งจะส่งผลงานที่มีคุณภาพหรือประสิทธิภาพไปด้วย ฉะนั้น วิธีที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของ งาน ผู้นำจะต้องคำนึงถึงบุคคลที่ร่วมปฏิบัติงานด้วย (คิริ เจริญวัย 2521 : 46)

2. พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงาน ด้านการบริหารงานทั่วไป ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวก อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า "พฤติกรรมผู้นำด้าน กิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานทั่วไปใน ทางบวก" ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทรูตต์ (Truitt. 1975 : 85-A) และผลการวิจัยของ สมิธ (Smith. 1975 : 657-A) ซึ่งพบว่าพฤติกรรม ผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ของครูใหญ่ มีความสัมพันธ์กับผลงานของโรงเรียนในทางบวก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เฮมฟิล และ กูนส์ (Hemphil and Coons Citing Stogdill. 1974 : 394) ฟไลซ์แมน และ ซิมมอน (Fleishman

and Simmon. 1970 : 160-172) และแมคคาร์ธี (McCarthy. 1973 : 3209-A) ซึ่งปรากฏผลในทำนองเดียวกัน คือ พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ว่า และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คิริ เจริญวัย (คิริ เจริญวัย 2521 : 72) ที่พบว่า พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับผลงานของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย แสดงพฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์สูง ความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานทั่วไปจะสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารบริหารงานโดยคำนึงถึงผลสำเร็จในการทำงานเป็นหลัก (กิจสัมพันธ์) จึงได้มุ่งเน้นถึงนโยบายและปรับปรุงวิธีการทำงานเป็นหลัก จึงได้ออกตรวจตรา คอยติดตามผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกในการทำงาน คอยชี้แจงให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงนโยบาย การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน ตลอดจนบทบาทหน้าที่และวิธีดำเนินงานให้สำเร็จไปด้วยดี จึงทำให้การบริหารงานทั่วไปประสบความสำเร็จ

3. พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารบุคคล ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3 ที่ว่า "พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารบุคคลในทางบวก" จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าผู้บริหารห้องสมุดแสดงพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์สูง ความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานบุคคลจะสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์กับการบริหารบุคคล ทั้ง 2 มิติ มีลักษณะใกล้เคียงกันมาก ผู้บริหารห้องสมุดที่มีพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์สูง จึงสามารถที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จในด้านการบริหารบุคคลสูงตามไปด้วย หรือการที่ผู้บริหารมีพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์สูง จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานมีขวัญและกำลังใจดี มีความสุข มีความสบายใจ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติ

งาน มีความสำคัญในหมู่คณะ ทำให้การบริหารบุคคลประสบความสำเร็จ

4. พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารบุคคลของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งขัดแย้งกับสมมติฐานข้อ 4 ที่ว่า "พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารบุคคลในทางลบ" การที่ตั้งสมมติฐานว่ามีความสัมพันธ์กันในทางลบเนื่องมาจากความคิดโดยทั่วไปว่าผู้ร่วมงานส่วนใหญ่จะไม่ชอบผู้บังคับบัญชาที่มีพฤติกรรมผู้นำแบบกิจสัมพันธ์ เพราะผู้บังคับบัญชามักจะเน้นการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด คำนึงถึงผลอย่างเดียว มีความรู้สึกเหมือนกันว่าผู้ร่วมงานเป็นเครื่องจักรที่จะต้องปฏิบัติงานให้คุ้มค่า (วิรัช วิเศษสุวรรณ 2521 : 48) ทำให้ผู้ร่วมงานขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน แต่จากผลการวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าผู้บริหารห้องสมุดแสดงพฤติกรรมด้านกิจสัมพันธ์สูง ความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารบุคคลจะสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารห้องสมุดในกลุ่มที่ทำการศึกษา นอกจากจะมีพฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์แล้ว ในขณะเดียวกัน ก็อาจมีพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์อยู่ด้วย หรืออาจเนื่องมาจากผู้บริหารที่มีพฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์สูงนั้น คำนึงถึงผลสำเร็จในการทำงาน จึงได้ตรวจตราให้การช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้ผู้ร่วมงานได้ทำงานอย่างเต็มพิกัดพัฒนาบุคลากรเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ และมีคุณภาพที่ดีเด่น จากผลงานที่ดีเด่นและการที่ผู้บริหารเอาใจใส่การทำงานของผู้ร่วมงานทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความพึงพอใจ ผลงานในส่วนรวม มีความภูมิใจ มีขวัญและกำลังใจในการทำงานดีขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารที่มีพฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์สูง เน้นการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ จึงเน้นความเข้าใจในการดำเนินงาน การติดต่อสื่อสาร มีการประสานงานกับผู้ร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ร่วมงานเกิดความมั่นใจและมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน จึงทำให้การดำเนินงานด้านการบริหารบุคคลประสบความสำเร็จ

5. พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารวิชาการ ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 5 ที่ว่า "พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารวิชาการในทางบวก" ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฟิรส์กดี ทองมาก (ฟิรส์กดี ทองมาก 2519 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการบริหารงานวิชาการในทางบวก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เบญจะ สงภักดี (เบญจะ สงภักดี 2525 : 239) ที่พบว่า พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ของหัวหน้าหมวดวิชาทุกหมวดวิชา มีความสัมพันธ์กับสมรรถภาพในการบริหารงานวิชาการในทางบวก จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยแสดงพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์สูง ความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารวิชาการจะสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารที่มีพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์สูง จะใช้การสร้างสัมพันธภาพที่ดีขึ้นระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน เพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ควบคู่กับการมุ่งผลงาน เมื่อผู้บริหารกับผู้ร่วมงานมีความสนิทสนมและเข้าใจซึ่งกันและกันแล้ว จะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพราะผู้ร่วมงานจะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารอย่างเต็มใจและเต็มความสามารถ (หาญชัย สงวนใจ 2519 : 62) ทำให้ห้องสมุดเกิดพัฒนา ซึ่งเป็นการส่งผลให้การ

การบริหารวิชาการประสบความสำเร็จ

6. พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารวิชาการ ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 6 ที่ว่า "พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารวิชาการในทางบวก" ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฟิรส์กดี ทองมาก (ฟิรส์กดี ทองมาก 2519 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสามารถใน

การบริหารงานวิชาการในทางบวก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เบญจะ สงภักดี (เบญจะ สงภักดี 2525 : 239) ที่พบว่า พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ของหัวหน้าหมวดวิชาทุกหมวดวิชามีความสัมพันธ์กับสมรรถภาพในการบริหารงานวิชาการในทางบวก จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยแสดงพฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์สูง ความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารวิชาการจะสูงตามไป ด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารที่บริหารงานโดยคำนึงถึงผลสำเร็จในการทำงานเป็นหลัก นั้น ผู้บริหารจะต้องทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี โดยการปฏิบัติงานอย่างขยันขันแข็ง สม่ำเสมอ มีผลงานที่ดีเด่น เพื่อให้ผู้ร่วมงานได้เห็นว่าผู้บริหารเป็นผู้มีความรู้ความสามารถจริง ผู้ร่วมงานก็จะปฏิบัติงานของตนอย่างขยันขันแข็ง เพื่อให้ได้ผลงานที่ดีเด่นตามแบบที่ผู้บริหารปฏิบัติ (หาญชัย สงวนให้ 2519 : 66) นอกจากนี้ ผู้บริหารที่บริหารงานโดยคำนึงถึงผลสำเร็จในการทำงานเป็นหลัก มักจะมุ่งปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน จึงให้การส่งเสริมทางด้านการวิชาการ เพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ค้นพบใหม่ ๆ อันจะทำให้การดำเนินงานห้องสมุดมีความก้าวหน้าและทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์และกิจสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหารบุคคล และการบริหารวิชาการ ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ-บริหารของ ฮาลปิน (Halpin. 1966 : 39) ที่ว่า ผู้บริหารจะบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีความเป็นผู้นำสูงทั้งสองด้าน และสอดคล้องกับความเห็นของ วิจิตร อีระกุล (วิจิตร อีระกุล 2518 : 19-21) ซึ่งเสนอความเห็นต่อผู้บริหารทุกประเภทว่า ผู้บริหารที่ดีนั้น คือ ผู้บริหารที่มีพฤติกรรมผู้นำสูงทั้งด้านมุ่งสัมพันธ์และด้านกิจสัมพันธ์ ผู้บริหารที่มีพฤติกรรมผู้นำสูงเพียงด้านใดด้านหนึ่ง ยังไม่จัดว่าเป็นผู้บริหารที่ดี นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับความเห็นของ อุไรพรรณ หล่อศิริ (อุไรพรรณ หล่อศิริ 2524 : 34) ที่ได้ให้ความคิดเห็นว่า การบริหารงานห้องสมุด ควรใช้หลัก

การบริหารแบบมีหลักเกณฑ์ควบคุมไปกับการบริหารตามแนวนุชนสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการวิจัย มีดังนี้

1.1 จากการที่พฤติกรรมผู้นำมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการทำงานของ
ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย กล่าวคือ ถ้าผู้บริหารมีพฤติกรรมผู้นำสูง ก็จะประสบ
ความสำเร็จในการทำงานสูงขึ้นด้วย ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรจะได้พยายามปรับปรุง
พฤติกรรมผู้นำของตนให้สูงขึ้นทั้งสองด้าน คือ พฤติกรรมผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ และ
พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ โดยการสำรวจพฤติกรรมผู้นำของตนเองจากแบบสอบถาม
วัดพฤติกรรมผู้นำ แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาและปรับปรุงพฤติกรรมผู้นำให้สูงขึ้น *

1.2 ในการพิจารณาเลือกตั้งหรือคัดเลือกผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย
ควรจะได้คำนึงถึงพฤติกรรมผู้นำทั้งสองด้านนี้ คือ พฤติกรรมผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ และ
พฤติกรรมผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารห้องสมุด
กับขวัญและความพึงพอใจในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารห้องสมุด
กับตัวแปรด้านขวัญและกำลังใจ

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารห้องสมุด
กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ผลงาน หรือบรรยากาศขององค์การ

บรรณานุกรม

- จินตนา เวปุลละ พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 77 หน้า
อค์สำเนา
- นวนิตย์ อินทรามะ คำบรรยายวิชาห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ม.ป.ท. 17 มิถุนายน 2518
- _____ "บรรณารักษ์ - นักบริหาร" ใน ชุมนุมเรื่องนารู หน้า 3 สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2519
- เบญจะ สงภักดิ์ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำกับสมรรถภาพใน
การบริหารงานวิชาการของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก 2525, 244 หน้า อค์สำเนา
- พีรศักดิ์ ทองมาก ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำและความสามารถ
ในการบริหารงานวิชาการของหัวหน้าฝ่ายวิชาการในวิทยาลัยครู วิทยา
นิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 161 หน้า อค์สำเนา
- วิจิตร ชีระกุล "พฤติกรรมผู้นำ" วิทยาสาร 28 : 19-21 สิงหาคม 2518
- วิรัช วิเศษสุวรรณ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับความพึงพอใจในการ
ทำงานของครูโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 60 หน้า อค์สำเนา
- ศิริ เจริญวัย ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับผลงานของวิทยาลัยครูในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2521, 76 หน้า อค์สำเนา
- สมพงษ์ เกษมสิน การบริหาร ไทยวัฒนาพานิช 2523, 330 หน้า

หาญชัย สงวนให้ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยครู กับ
บรรยากาศขององค์กร ปริณานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2519, 84 หน้า อัดสำเนา

อุไรพรรณ หล่อศิริ การศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์
ฝ่ายจัดหมู่และงานบัตรรายการหนังสือ กับ บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม
ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2524, 160 หน้า อัดสำเนา

Davis, Keith. Human Behavior at Work : Human Relation and Organiza-
tion Behavior. 4th. ed., New York, McGraw-Hill, 1972. 583 p.

Fleishman, E.A. and Simmons, J. "Relation Between Leadership Pat-
terns and Effectiveness Rating Israeli Foreman," in Personnel
Psychology. p. 169-172, n.p. 1970.

Halpin, Andrew W. Theory and Research in Administration. New York,
Macmillan, 1966. 352 p.

Hemphill, J.K. and Coons, A.E. Development of the Leader Behavior.
Columbus, Ohio State University, Bureau of Business Research,
1957.

McCarthy, Michael John. "Correlates of Effectiveness Among Academic
Department Heads," Dissertation Abstracts International. 33 :
3209-A, January, 1973.

Smith, Mary Eliza J. "Effectiveness in Urban Elementary School,
as a Function of the Interaction between Leadership behavior
of Principals and Maturity of Followers," Dissertation
Abstracts International. 36 : 657-658-A, August, 1975.

Stogdill, Ralph M. Handbook of Leadership. New York, Macmillan,
1974. 613 p.

Truitt, Thomas E. "A Study of the Relationship Between the Leader
Behavior of Principals and Organization Output of High Schools
in North Carolina," Dissertation Abstracts International.
36 : 85-A, July, 1975.

สุนทร แก้วลาย "ข่าวเลื่องเทคโนโลยีห้องสมุดในอังกฤษ" วารสารบรรณศาสตร์

9(4) : 18 - 32 ตุลาคม 2529

สาระสังเขป : เล่าการเดินทางไปศึกษาและดูงานด้านเทคโนโลยีห้องสมุด
ณ ประเทศสหราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ 22 กันยายน - 7
ตุลาคม 2529 สิ่งที่น่าสนใจได้แก่ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี
ในห้องสมุด การพัฒนาข่ายงานคอมพิวเตอร์สำหรับห้องสมุดในระบบ
สหกรณ์ และการเจรจาขอความช่วยเหลือในการพัฒนาข่ายงาน
คอมพิวเตอร์สำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดย
ผู้เขียนเสนอแนะให้มีการพัฒนาโครงการความร่วมมือระหว่าง
รัฐบาลของทั้งสองประเทศขึ้นในสาขานี้ ซึ่งยังไม่เคยมีการทำมาก่อน

ศัพท์กรรชนี : ข่ายงานคอมพิวเตอร์สำหรับห้องสมุด
เทคโนโลยีสารนิเทศ

ชีวเลื่องเทคโนโลยีห้องสมุดในอังกฤษ

สุนทร แก้วลาย

เป้าหมายในการศึกษาและดูงาน

การไปศึกษาดูงานครั้งนี้เป็นไปตามคำเชิญของบริติชเคาน์ซิล โดยการเสนอแนะของ นายไซมอน ฟรานซิส ที่ปรึกษาด้านห้องสมุด และ คุณวาลอรี ทีก ผู้ช่วยผู้อำนวยการบริติชเคาน์ซิล กรุงเทพฯ เนื่องจากได้ทราบถึงโครงการพัฒนาข่ายงานคอมพิวเตอร์สำหรับห้องสมุดมหาวิทยาลัยซึ่งผู้เขียนมีส่วนร่วมดำเนินการอยู่ การเชิญให้ไปดูงานมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เขียนได้ศึกษาข่ายงานในระบบสหกรณ์สำคัญ และมี

สุนทร แก้วลาย กศ.บ., กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์), Ph.D.
(Library and Information Science) ผู้อำนวยการศูนย์คอมพิวเตอร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ความก้าวหน้ามากในสหราชอาณาจักร และให้ได้พบปะกับบุคคลชั้นนำในวงการดังกล่าว
เพื่อการเจรจาขอความช่วยเหลือ หรือแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่
เกี่ยวข้องต่อไปในอนาคต อันอาจจะนำไปสู่การพัฒนาโครงการที่เรียกว่า "ISCNC:

THE INFORMATION SERVICES AND COMPUTER NETWORK COOPERATIVE OF

THAILAND" นอกจากนี้ ในฐานะที่ผู้เขียนได้รับมอบหมายจากทางมหาวิทยาลัย

ให้รับผิดชอบการบริหารศูนย์คอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัย จึงเห็นสมควรศึกษาและ
ดูงานการดำเนินงานศูนย์คอมพิวเตอร์ในระดับมหาวิทยาลัย และศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ
ด้านคอมพิวเตอร์โดยตรงอีกส่วนหนึ่ง โดยหวังว่าจะได้รับประสบการณ์ที่มีประโยชน์
และอาจนำมาใช้ในการบริหารศูนย์คอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยต่อไป

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาจึงเน้นที่การศึกษาระบบงานสนับสนุนการพัฒนา
เทคโนโลยีสารสนเทศ สหกรณ์ชายงาน และศูนย์คอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัย ขอบข่าย
ของเนื้อหาที่ต้องการรู้ ประกอบด้วย การพัฒนาและจัดระบบงาน ปัญหาต่าง ๆ
ที่พบบ่อยในการพัฒนาในอนาคต เป็นต้น ในที่นี้จะหยิบยกมาเล่าเฉพาะสิ่งที่น่าสนใจ
เป็นเรื่อง ๆ ไป ดังนี้

เท ค โ น ล อ ยี ส า ร นี เ ท ศ ส ำ ห ร ั บ ห ั อ ง ส มุ ด

1. การส่งเสริมการใช้คอมพิวเตอร์ในห้องสมุด เพื่อให้มีการส่งเสริม
การใช้คอมพิวเตอร์ในห้องสมุดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลสหราชอาณาจักร
จึงให้ทุนสนับสนุนแก่ RESEARCH AND DEVELOPMENT DEPARTMENT ของหอสมุด
แห่งชาติหรือ THE BRITISH LIBRARY ให้จัดตั้งหน่วยงานขนาดเล็กคือ THE
LIBRARY TECHNOLOGY CENTRE ขึ้นในปี พ.ศ. 2525 (ในช่วงแรกเชื่อว่า The
Information Technology Centre) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมความรู้
ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่บรรณารักษ์ และผู้ที่อยู่ในวงวิชาชีพ

ด้านสารนิเทศทั้งหลาย กิจกรรมที่จัดทำเป็นประจำประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

- สาธิตระบบจัดการห้องสมุด โดยเน้นด้านการประยุกต์ไมโครคอมพิวเตอร์ในงานห้องสมุดเป็นพิเศษ

- บริการสืบค้นข่าวสารทั่วไปสำหรับบรรณารักษ์และนักสารนิเทศศาสตร์
- ผลิตและเผยแพร่ข่าวสารด้านบริการสารนิเทศ รวมทั้งวารสารชื่อ

VINE และ Library Micromation News

- พัฒนาการเชื่อมโยงระบบอิเล็กทรอนิกส์กับองค์กรและบุคคลเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแลกเปลี่ยนทรัพยากร และแนวความคิด
- จัดแสดงสิ่งพิมพ์ของหอสมุดแห่งชาติที่จัดพิมพ์ขึ้นมา เพื่อจำหน่าย
- จัดและเป็นเจ้าภาพการฝึกอบรม และสัมมนา ด้านการใช้เทคโนโลยีสารนิเทศในห้องสมุด

สำหรับกิจกรรมที่ได้เห็นและได้ศึกษาซึ่งขอนำมากล่าวย่อ ๆ ในที่นี้ดังต่อไปนี้

ก า ร ส า ธิ ต ร ะ บ บ ก า ร จั ด ก า ร ห อ ง ส มุ ต

ทางศูนย์จะจัดให้มีการนัดหมาย เพื่อการสาธิตและศึกษาระบบจัดการห้องสมุดเป็นประจำ ระหว่างวันอังคาร ถึงศุกร์ ทุกวัน โดยศูนย์ได้รับความสนับสนุนจากบริษัทคอมพิวเตอร์ และผู้ผลิตซอฟต์แวร์ จัดอุปกรณ์และซอฟต์แวร์ให้โดยไม่ต้องซื้อหรือเช่าแต่อย่างใด ทางศูนย์มีอิสระที่จะให้คำแนะนำแก่บรรณารักษ์และนักบริการสารนิเทศ (อย่าง เป็นกลาง) เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่น่ามาสาธิต ส่วนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ เป็นสิ่งที่ผู้ซื้อต้องวินิจฉัยเอาเอง ด้วยเหตุนี้เองภายในศูนย์จึงมีระบบคอมพิวเตอร์หลายชนิด และระบบการจัดการห้องสมุด (ซอฟต์แวร์) หลายประเภทให้ผู้สนใจได้ศึกษา โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำหนึ่งคนเป็นผู้สาธิต ให้คำอธิบายและตอบคำถามแก่ผู้สนใจ

สำหรับในช่วงที่ไปปฏิบัติงานมีการสาธิตซอฟต์แวร์ที่น่าสนใจหลายระบบซึ่งผลิตโดยบริษัทต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสหราชอาณาจักร ดังปรากฏในหน้า 22

ชื่อซอฟต์แวร์	ฮาร์ดแวร์ (ไมโคร)	ระบบงานที่ประยุกต์
1. Micro-Cairs	Columbia	Information Retrieval
2. Inmagic	IBM PC/XT Torch	Information Retrieval
3. Mirabilis	IBM PC/XT	Information Retrieval
4. Tinman	IBM PC/XT	Information Retrieval
5. Assassin PC	IBM PC/XT	Information Retrieval
6. Micro-STATUS	IBM PC/XT	Information Retrieval
7. The Corporate Retriever	IBM PC/XT	Information Retrieval
8. Cardbox Plus	IBM PC/XT	Information Retrieval
9. "I"	Apricot	Information Retrieval
10. Calm	IBM PC/XT	Integrated System
11. Microlibrary	IBM/XT	Integrated System
12. Metalogue	IBM PC/XT	Integrated System
13. Ocelot	IBM PC/XT	Integrated System
14. Circulation Control System	Apricot xi	Circulation Control
15. SMS	IBM PC	Serial Control

ทั้งหมดนี้เป็นซอฟต์แวร์ทางห้องสมุด ศูนย์ยังมีซอฟต์แวร์สำหรับการสื่อสารและบันทึกข้อมูลเพื่อความสะดวกในการติดต่อกับศูนย์คอมพิวเตอร์อื่น ๆ ในระบบออนไลน์ และสามารถคัดลอก (download) สิ่งที่น่าสนใจลงในแผ่นงานบันทึกข้อมูลได้ เช่น

ชื่อซอฟต์แวร์	ไมโครคอมพิวเตอร์ที่ใช้ได้
Connect	Columbia
Headline and Headform	Columbia
Assist	Columbia
Information Transfer	Columbia
Detel	Torch
Torchtel	Torch
Communique	Apricot xi
Mikrotel	IBM PC/XT

นอกเหนือจากนี้ ศูนย์ยังได้รับอนุญาตให้เชื่อมต่อกับฐานข้อมูลทางบรรณานุกรมของบริษัทต่าง ๆ เพื่อการสาธิตหลายบริษัท เช่น Scicon, Blaise, Finsbury Data Services, Pergamon Infoline, Irs-Dialtech, Data-Star, Dialog และ Datasolve

เป็นที่น่าสังเกตว่าการพัฒนาซอฟต์แวร์ด้านห้องสมุดเพื่อการค้าในประเทศที่ก้าวหน้ามีความสมบูรณ์มากขึ้น และมีหลากหลายให้เลือกตามความต้องการของห้องสมุดแต่ละแห่ง โดยให้คำนึงถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ รวมทั้งกำลังคน และการเงินสำหรับราคาของซอฟต์แวร์มีตั้งแต่ประมาณ 10,000 บาท จนถึงกว่า 400,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำงานของซอฟต์แวร์เป็นสำคัญ ระบบที่ทำงานได้สมบูรณ์แบบ (Integrated Library System) จะมีราคาสูงกว่าเป็นธรรมดา ส่วนใหญ่จะพัฒนาสำหรับเครื่องระดับ IBM PC/XT หรือสูงกว่าขึ้นไป เนื่องจากต้องอาศัยหน่วยความจำหลักและหน่วยความจำสำรองมากขึ้น ระบบการจัดการห้องสมุดสมบูรณ์แบบส่วนใหญ่จะสามารถทำงานหลัก 4 ด้านต่อไปนี้คือ ระบบการวิเคราะห์สารนิเทศ ระบบควบคุมการยืม ระบบพัฒนาทรัพยากร และระบบวารสาร

การเผยแพร่ข่าวสารด้านเทคโนโลยีห้องสมุด

กิจกรรมของ Library Technology Centre ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่จะเป็นด้านซอฟต์แวร์ ช่องทางข่าวสารที่ใช้เป็นหลักคือ วารสารชื่อ VINE และ Library Micromation News (News and Views for Micro Users in Libraries) วารสารทั้งสองแมจะมีจุดเน้นแตกต่างกัน แต่ก็จะมีเรื่องที่เป็นแกนคล้ายคลึงกัน คือเสนอผลการศึกษาคิดตามผล หรือประสิทธิภาพการใช้ ทดสอบ และพัฒนาซอฟต์แวร์สำหรับห้องสมุด ซึ่งช่วยให้ผู้อบรมทราบความเคลื่อนไหวในวงการอยู่เสมอ บทความส่วนใหญ่เขียนโดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์ หรือเป็นการรายงานจากผลการวิจัยที่ศูนย์เป็นผู้ให้ทุนอุดหนุน นอกเหนือจากนี้ยังทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารการประชุม สัมมนา และการฝึกอบรมที่หน่วยงานอื่น ๆ จัดขึ้นอีกด้วย

การใช้คอมพิวเตอร์ในห้องสมุด

เนื่องจากการพัฒนาระบบงานห้องสมุดเพื่อให้เป็นระบบอัตโนมัติหรือที่เรียกกันว่า Computerized System นั้นได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาหลายปีแล้ว ดังนั้นการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในระดับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรจึงดูเหมือนจะเป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการดำเนินงานไปแล้ว ในจำนวนห้องสมุดที่ผู้เขียนไปเยี่ยม จำนวน 5 แห่ง ซึ่งมีทั้งวิทยาลัยขนาดเล็ก จนถึงมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่มาก ต่างก็มีระบบการดำเนินงานพื้นฐานคล้ายคลึงกัน คือทุกแห่งใช้ระบบควบคุมการยืม และดำเนินงานด้านอื่น ๆ ด้วยคอมพิวเตอร์ทั้งสิ้น ห้องสมุดแต่ละแห่งดำเนินงานห้องสมุดด้วยระบบคอมพิวเตอร์ในลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

- เป็นสมาชิกของสหกรณ์ข่ายงานห้องสมุด ร่วมใช้คอมพิวเตอร์ของสหกรณ์

ขายงานบริการห้องสมุดแห่งใดแห่งหนึ่ง ปัจจุบันที่มีสมาชิกมากและดำเนินกิจการก้าวหน้ามากมีอยู่ 2 แห่ง คือ BLCMP Library Services, Ltd. กับ SWALCAP Library Services สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้จะกล่าวถึงในตอนต่ออธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสหกรณ์ขายงานคอมพิวเตอร์สำหรับห้องสมุด

- ใช้บริการระบบเบ็ดเสร็จ (turnkey system) ซึ่งเสนอโดยบริษัทเอกชน ปัจจุบันมีบริษัทที่ดำเนินธุรกิจด้านนี้อยู่ประมาณ 10 แห่ง บริษัทส่วนใหญ่มาจากสหรัฐอเมริกา บริการที่จัดให้กับห้องสมุดได้แก่ระบบมินิ หรือเมนเฟรมคอมพิวเตอร์ (ส่วนใหญ่เป็นมินิ ยกเว้นเพียงรายเดียวที่เป็นเมนเฟรม) พร้อมอุปกรณ์ที่ใช้ในงานห้องสมุด เช่น Barcode Reader และ Charging Terminal สำหรับใช้ในการควบคุมการยืม ส่วนระบบการทำงานก็เป็นระบบสมบูรณ์แบบ คือ Integrated Library System ซึ่งทำงานหลักอย่างน้อย 4 ด้าน พร้อมทั้งงานด้านการบริหารและการจัดการด้านธุรการ บางบริษัทสามารถสนองความต้องการในการเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลทางบรรณานุกรมอื่น ๆ ได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ระบบการดำเนินงานส่วนใหญ่ยังไม่อาจกล่าวได้ว่าอยู่ในขั้นสมบูรณ์แบบเต็มรูป (Fully Integrated System) บางโมดูลในระบบยังคงอยู่ในระดับพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าจากรายงานของศูนย์เทคโนโลยีห้องสมุด แต่ละบริษัทมีลูกค้าตั้งแต่หนึ่งรายขึ้นไป

บริการไมโครคอมพิวเตอร์ในห้องสมุด

นอกจากห้องสมุดจะมีคอมพิวเตอร์ไว้ดำเนินงานห้องสมุดแล้ว จะพบว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ห้องสมุดในวิทยาลัย โพลีเทคนิค และมหาวิทยาลัยจะมีไมโครคอมพิวเตอร์วางไว้ในห้องสมุดตั้งแต่ 4 - 5 ระบบ จนถึงหลายสิบระบบ เหตุผลสำคัญก็คือห้องสมุดทั่วไปตระหนักว่าปัจจุบันสืบค้นที่ความรู้ที่มากับมาในรูปแบบของ machine readable โดยเฉพาะที่อยู่ในสาขาคอมพิวเตอร์เอง วิศวกรรม สถาปัตยกรรม คณิตศาสตร์บางแขนง

วิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ การจัดการ หรือการบริหาร มีจำนวนมากขึ้น และก้าวหน้ากว่าการตีพิมพ์เป็นหนังสือหรือวารสาร นับเป็นหน้าที่ของห้องสมุดที่จะต้องจัดให้บริการแก่นิสิตและคณาจารย์อย่างกว้างขวาง นอกจากนั้นยังอาศัยบริการพิเศษของห้องสมุดคือการเปิดบริการเป็นเวลายาวนานกว่าหน่วยงานใดภายในสถาบัน นิสิตจึงใช้เป็นห้องค้นคว้าและวิจัยด้านซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ไปด้วย นับเป็นผลพลอยได้ที่ไม่ต้องลงทุนเพิ่มมากขึ้นแต่อย่างใด

สหกรณ์ ข่ายงาน บริการ สาร นิเทศ และ คอมพิวเตอร์

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าต้นกำเนิดของสหกรณ์ มาจากอังกฤษ ฉะนั้นการนำระบบสหกรณ์เข้ามาใช้แก้ปัญหาและพัฒนางานด้านห้องสมุดในประเทศนั้น จึงมิใช่เป็นเรื่องพิเศษแต่อย่างใด การนำหลักการสหกรณ์เข้ามาใช้มีเหตุผลที่สำคัญมากอยู่อย่างน้อย 4 ประการ คือ

- เพื่อให้การร่วมมือระหว่างห้องสมุดเป็นไปอย่างมีระบบ ก่อให้เกิดมาตรฐานในด้านการดำเนินงาน ทั้งด้านบริการและงานเทคนิค และอาศัยระบบสหกรณ์สมาชิกยอมมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ตามความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่และเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยไม่ถือเอากำไรแต่เพียงอย่างเดียว
- เพื่อการประหยัดทรัพยากร แทนที่ห้องสมุดแต่ละแห่งจะต้องลงทุนทำงานซ้ำซ้อนกัน หรือสร้างระบบที่ใหญ่โตเพื่อให้พอเพียงกับการจัดบริการที่กว้างขวางก็หันมาใช้บริการกลางร่วมกัน
- เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านทรัพยากรบุคคลด้านคอมพิวเตอร์ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการประยุกต์ในกิจการห้องสมุด ในปัจจุบันบุคลากรประเภทนี้แม้ในประเทศอังกฤษก็มีไม่มากนัก หากห้องสมุดแต่ละแห่งต่างก็จ้างกันเองเพื่อให้ทำงานในลักษณะเดียวกัน นอกจากจะไม่มีคนที่มีความสามารถ

ถึงขั้นโหลแล้ว จะสูญเสียค่าใช้จ่ายอีกมาก ผลงานที่ได้รับต่างก็มีคุณภาพต่างกันไป และความร่วมมือต่าง ๆ ก็ยากที่จะสมบูรณ์ได้

- เพื่อร่วมกันสร้างฐานข้อมูลทางบรรณานุกรมที่สมบูรณ์มากที่สุดในระดับประเทศ ถ้าหากสมาชิกมีจำนวนมากพอ ฐานทางบรรณานุกรมที่พัฒนาขึ้นจะครอบคลุมข้อมูลด้านสิ่งพิมพ์และสื่อต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จะเป็นแหล่งค้นคว้าที่สำคัญที่สุดของประเทศ

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันในอังกฤษมีสหกรณ์ประเภทนี้ดำเนินการเป็นกิจลักษณะแล้ว 2 แห่ง แม้ว่าจะมีอุดมการณ์เหมือนกัน แต่ก็ยังไม่มีแนวทางว่าจะรวมกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ หลายประการ ผู้เขียนขอแนะนำเล่าตามที่ได้ไปศึกษามาดังต่อไปนี้

SWALCAP Library Services, Ltd.

สหกรณ์แห่งนี้เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 2512 ได้มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ ตั้งแต่เป็นระบบที่ใช้แรงคน จนมาเป็นระบบการดำเนินงานด้วยคอมพิวเตอร์ ปัจจุบันมีสมาชิกสหกรณ์อยู่ 23 แห่ง ตั้งแต่ห้องสมุดประชาชน จนถึงห้องสมุดมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ การพัฒนาครั้งล่าสุดของระบบก็คือ เน้นการจัดการระบบการดำเนินงานห้องสมุดสำหรับสมาชิกแต่ละแห่ง (local integrated system) เพื่อให้สามารถดำเนินงานของตนเองได้เต็มรูปแบบซอฟต์แวร์ที่พัฒนาขึ้นใหม่เรียกว่า LIBERTAS สำหรับทำงานกับเครื่อง VAX ของบริษัท Digital Equipment Corp. ซึ่งทำงานด้วยระบบจัดการ VMS ซอฟต์แวร์ LIBERTAS นี้สามารถทำงานกับเครื่อง VAX ตั้งแต่ระดับ MICRO VAX II จนถึงระบบใหญ่คือ VAX 8650 การติดตั้งระบบใหม่เพิ่งเริ่มในกลางเดือนตุลาคมปีนี้เอง ภายใต้ระบบใหม่ ห้องสมุดสมาชิกแต่ละแห่งจะสามารถดำเนินงานด้วยระบบคอมพิวเตอร์ในงานต่อไปนี้ การวิเคราะห์และทำการรายการสืบค้น การควบคุมการยืม รายการสืบค้นสำหรับบริการผู้ใช้ การพัฒนาทรัพยากร และการจัดการวารสาร ใช้ซอฟต์แวร์ PSS

สำหรับการติดต่อกับฐานข้อมูลทางบรรณานุกรมของสหกรณ์ จากการประเมินของศูนย์เทคโนโลยีห้องสมุด สรุปได้ว่า ระบบของสหกรณ์ SWALCAP มีลักษณะเด่นดังต่อไปนี้

1. ระบบมีความยืดหยุ่นดีมากในแง่ของการจัดพารามิเตอร์ตามความต้องการของผู้ใช้บริการ

2. การเปลี่ยนฟังก์ชันการทำงานจากระบบหนึ่งไปสู่การทำงานอีกระบบหนึ่งทำได้ง่ายและสะดวกมาก

3. ในระบบการวิเคราะห์และทำรายการ (cataloguing) มี authority control ให้อำนวย ทำให้สามารถสอบถาม หรือ browse หัวเรื่อง หรือ ค้นโดยใช้ศัพท์ตรรกะนี้ ด้วยเทคนิคของบูลีนได้อีกด้วย

4. ระบบควบคุมการยืมมีลักษณะสมบูรณ์แบบสอดคล้องกับความต้องการของห้องสมุดในสถานศึกษา

ในด้านค่าใช้จ่ายที่สมาชิกต้องจ่ายให้สหกรณ์ ได้แก่ค่าบำรุงการใช้อินเทอร์เน็ตในการวิเคราะห์และทำรายการสืบค้น สหกรณ์จะคิดโดยถือเอาเดือนที่ใช้สูงสุดสำหรับห้องสมุดสมาชิกนั้น ๆ เป็นฐานในการเก็บค่าบำรุง ค่าใช้จ่ายนี้ไม่รวมค่าใช้จ่ายในด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์สำหรับทำงานอิสระภายในห้องสมุด ซึ่งอาจใช้ระบบที่มีขนาดต่างกันไปตามขนาดห้องสมุดแต่ละแห่งดังกล่าวแล้วในตอนต้น

อย่างไรก็ตามตั้งแต่ต้นปี 2529 นี้ สหกรณ์ได้เปลี่ยนสภาพเป็นบริษัทหุ้นส่วนจำกัด โดยสมาชิกชาวยางเป็นผู้ออกหุ้น เพื่อให้มีการประสานกับกลุ่มผู้ใช้บริการเป็นอย่างดี ชาวยางจึงอาศัย SYSTEM WORKING GROUP ซึ่งประกอบด้วยทีมงานของ SWALCAP และผู้แทนห้องสมุดสมาชิก ในการพัฒนาระบบต่าง ๆ นอกจากนั้นชาวยางยังจัดสัมมนา ประชุม และสาธิต เป็นระยะ เพื่อให้สมาชิกได้รับทราบและเรียนรู้พัฒนาการใหม่ ๆ

ระบบสหกรณ์แห่งนี้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับ SWALCAP การดำเนินงานในระยะแรกก็มีความคล้ายคลึงกันมาก เริ่มต้นครั้งแรกโดยมีสมาชิกเพียง 3 แห่ง หอสมุดมหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮมเป็นแกนนำ ปัจจุบันได้เติบโตขึ้นมาเป็นระบบสหกรณ์ที่มั่นคง มีสมาชิก 42 แห่ง ซึ่งประกอบด้วยหอสมุดสถาบันตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ รวมทั้งหอสมุดประชาชนขนาดใหญ่ของเคาน์ตี 2 แห่งด้วย

บริการหลักที่สหกรณ์จัดให้แก่สมาชิกประกอบด้วยระบบออนไลน์แบบรวมกันใช้ โดยผ่านระบบคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์กลางซึ่งตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้คือ IBM 4341 ส่วนระบบอิสระ (stand alone) สำหรับทำงานในหอสมุดแต่ละแห่งใช้มินิคอมพิวเตอร์ของบริษัทดาตาเอนเนอรอล (32 บิต) และยังสามารถพัฒนาระบบให้สามารถทำงานกับเครื่องระดับไมโครคอมพิวเตอร์ได้อีกด้วย กล่าวโดยสรุประบบที่สหกรณ์จัดให้จะสามารถทำงานต่อไปได้ การวิเคราะห์และทำรายการสืบค้น การติดต่อกับศูนย์กลางแบบออนไลน์โดยผ่านระบบ BOSS Network การพัฒนาทรัพยากรหอสมุดโดยผ่านระบบออนไลน์และ interface กับฐานข้อมูลทางบรรณานุกรมที่ได้วิเคราะห์และทำรายการสืบค้นไว้แล้ว

สำหรับระบบทำงานแบบอิสระของแต่ละหอสมุด จะอาศัยซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ที่สหกรณ์พัฒนาขึ้นในลักษณะที่เป็นโมดูลเพื่อการทำงานเฉพาะด้าน และสร้างเป็นระบบสมบูรณ์แบบ (integrated system) ได้แก่โมดูลต่อไปนี้ CIRCO สำหรับการควบคุมการยืม OPAC สืบค้นรายการสำหรับผู้ให้บริการ (ในปัจจุบันยังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากยังขาดขีดความสามารถในบางด้าน เช่น ยังไม่สามารถใช้ศัพท์กรรชนี และบุเลี่ยนเทคนิค แต่ก็อยู่ในแนวทางการพัฒนาในระยะต่อไป) โมดูลการพัฒนาทรัพยากร โมดูลการจัดการวารสาร ซึ่งอยู่ระหว่างการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีระบบสำหรับการจัดการสำนักงานอัตโนมัติ และอิเล็กทรอนิกส์เมลล์ ระบบสมบูรณ์แบบที่ติดตั้งกับระบบ stand alone เรียกว่า BLS

BLCMP มีแนวคิดแตกต่างไปจาก SWALCAP ในการเริ่มต้นระบบ ขณะที่สหกรณ์แห่งหลังเริ่มต้นด้วยการพัฒนาระบบควบคุมการยืมก่อน BLCMP เห็นว่าการสร้าง Database มีความสำคัญกว่า จึงเริ่มทำงานด้าน Cataloguing ก่อน ทั้งนี้เพื่อสร้างฐานข้อมูลที่มีสมบูรณ์แบบสำหรับการดำเนินงานอื่น ๆ เช่น การยืม การบริการค้นรายการแบบออนไลน์ เป็นต้น สำหรับมาตรฐานด้านการลงรายการบรรณานุกรม BLCMP ใช้ AACR2 และ MARC Format

ทั้ง SWALCAP และ BLCMP มีทิศทางในการพัฒนาบริการคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เปลี่ยนจากการเน้นบริการที่เป็น centralized มาเป็นการสร้างระบบอิสระ (stand alone system) โดยมีซอฟต์แวร์สำหรับการทำงานในระบบสมบูรณ์แบบ (integrated system) ให้กับห้องสมุดสมาชิก ขณะเดียวกันก็ยังอำนวยความสะดวกในการเชื่อมโยงกับศูนย์คอมพิวเตอร์ของหน่วยงาน ในการใช้ข้อมูลทางบรรณานุกรมเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ

การเจรจาขอความช่วยเหลือด้านช่างานคอมพิวเตอร์สำหรับห้องสมุดในประเทศไทย

สำหรับการเจรจาขอความช่วยเหลือในระยะต้น ตามความเห็นของผู้เขียน เห็นว่าไม่ควรเริ่มต้นด้วยการระบุความช่วยเหลือที่ต้องการอย่างชัดเจนในทันที แต่มีความเห็นว่าจะศึกษาสภาพการณ์ต่าง ๆ ความเป็นไปได้ และลักษณะของความช่วยเหลือที่ควรเสนอให้รอบคอบเสียก่อน ดังได้กล่าวย่อ ๆ ในตอนต้นแล้วว่าเป้าหมายสำคัญในการไปศึกษาดูงานครั้งนี้ก็คือการหาหนทางจัดตั้งช่างานคอมพิวเตอร์สำหรับห้องสมุดมหาวิทยาลัย สรุปได้ว่า จากข้อมูลที่ได้ศึกษามาทั้งหมด รวมทั้งการพบปะกับบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความช่วยเหลือที่อาจจะได้รับในระยะต่อไป คือ

1. การช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาช่างาน

คอมพิวเตอร์สำหรับห้องสมุด โดยผ่านทางบริติชเคาน์ซิล แหล่งของผู้เชี่ยวชาญที่อาจ
เป็นไปได้ คือ BLCMP, SWALCAP, LIBRARY TECHNOLOGY CENTRE และผู้เชี่ยวชาญ
ที่บริติชเคาน์ซิล จัดให้

2. การช่วยเหลือในการเขียนโครงการความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและ
รัฐบาลสหราชอาณาจักร ด้วยการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างข้าราชการของทบวงมหา-
วิทยาลัยและผู้เชี่ยวชาญจากแหล่งที่กล่าวใน 1

3. ความช่วยเหลือในการพัฒนาระบบทั้ง ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ สำหรับใน
ด้าน ซอฟแวร์นั้น BLCMP โดยตัวผู้อำนวยการเองได้แสดงเจตนาที่จะให้ใช้ ซอฟแวร์ที่
พัฒนาขึ้น พร้อมทั้งให้การสนับสนุนด้านผู้เชี่ยวชาญสำหรับการให้คำปรึกษาในการพัฒนา
ระบบ

การช่วยเหลือทั้ง 3 ด้านนี้มีความเป็นไปได้อย่างแน่นอน สิ่งที่สำคัญจึงอยู่ที่ว่า
ทางฝ่ายรัฐบาลไทย โดยทบวงมหาวิทยาลัยจะให้ความสำคัญแรงควมนักน้อยเพียงใด
เนื่องจากโครงการที่เสนอในการเจรจา เป็นโครงการร่วมกันของทุกมหาวิทยาลัย มิใช่
เฉพาะของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพียงแห่งเดียว

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ การใช้ คอมพิวเตอร์ ในห้องสมุด

การใช้คอมพิวเตอร์สำหรับห้องสมุดได้รับการกล่าวขวัญกันมาก โดยเฉพาะ
จากผู้ที่เคยได้รับการศึกษาจากประเทศตะวันตกและประเทศที่มีการพัฒนาด้านนี้สูง ใน
วงการห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้มากกว่า 10 ปี
แล้ว แต่การก้าวไปสู่การกระทำยังอยู่ในกรอบจำกัดมาก เนื่องจากมีอุปสรรคหลายด้าน
ที่สำคัญมากก็ได้แก่งบประมาณ และบุคลากรผู้ชำนาญการ มาในระยะหลังนี้ บุคลากร
แต่ละห้องสมุดมีประสบการณ์มากขึ้น ได้รับการศึกษาอบรมด้านคอมพิวเตอร์มากขึ้น
ความคิดในการพัฒนาระบบงานโดยใช้คอมพิวเตอร์จึงมีอยู่ทั่วไป

อย่างไรก็ตาม พฤติการณ์ดังกล่าวแม้จะเป็นผลดีในแง่ของการพัฒนาห้องสมุดแต่ละแห่งก็ตาม ผลเสียที่ตามมาก็คือ ห้องสมุดแต่ละแห่งต่างก็มีระบบการดำเนินงานที่ต่างกันออกไป การร่วมมือระหว่างกันเพื่อที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ นับว่าเป็นผลร้ายสำหรับประเทศที่มีทรัพยากรจำกัด เช่น ประเทศไทย

ปัญหาดังกล่าวนี้นั้นเป็นที่ประจักษ์กันดีในวงการห้องสมุดมหาวิทยาลัย คณะผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยจึงพยายามรวมตัวกันตั้งเป็นองค์กรความร่วมมือระดับต่าง ๆ เพื่อหาทางแก้ปัญหา แต่ในปัจจุบันก็ยังไม่มีความคืบหน้ามากนัก จนกระทั่งได้มีการดำริที่จะก่อตั้งระบบสหกรณ์ขึ้นเพื่อแก้ปัญหาหากไม่คำนึงถึงปัญหาด้านกฎหมายในบางกรณี จากประสบการณ์ที่ได้ไปศึกษา ผู้เขียนมั่นใจว่าระบบสหกรณ์น่าจะเป็นหนทางแก้ปัญหาได้ทางหนึ่ง เพราะเป็นหนทางที่จะระดมทุนและความช่วยเหลือในการก่อตั้งข่ายงานขึ้นมา

ถ้าการดำเนินงานในรูปสหกรณ์ หรือองค์กรความร่วมมืออื่นใดก็ตามดำเนินไปภายใต้ทรัพยากรที่จำกัดมาก ๆ ผลที่จะได้รับอาจ จะช้าเกินไป หรือไม่เพียงพอ เป้าหมายของความร่วมมือระหว่างกันก็ย่อมไม่บรรลุผล ทางออกทางหนึ่งที่รัฐบาลไทยเคยใช้ได้ผลมาแล้วในกิจการอื่น ๆ ก็น่าจะนำมาใช้ในการพัฒนาข่ายงานคอมพิวเตอร์สำหรับห้องสมุดได้ด้วย นั่นคือการร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาล

Lib-Sci
Vn4p33

เจลิยว พันธุ์ลีดา "สภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. 2512-2528" วารสาร
บรรณศาสตร์ 9(4) : 33 - 48 ตุลาคม 2529

สาระสังเขป : สํารวจสภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตวิชาเอกบรรณ-
รักษศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 - 2528 เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่
การงาน การศึกษาต่อ อบรม ทุนงาน สถานที่ทำงาน อุปสรรคที่ประสบ
ในการปฏิบัติงาน การนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ความคิดเห็น
ที่มีต่อหลักสูตร รายวิชาที่ควรเพิ่มเติมหรือตัดออกจากหลักสูตร ความ-
สามารถของบัณฑิตและมหาบัณฑิตรุ่นใหม่ และความคิดเห็นเกี่ยวกับ
การเรียนการสอนและการผลิตบัณฑิตของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ศัพท์กรรชนี :

สภาพการทำงานของบัณฑิต

สภาพการทำงานของมหาบัณฑิต

สภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. 2512-2528

เฉลียว พันธุ์สีดา

บ ท น ำ

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะจัด
สัมมนาเรื่อง "แนวโน้มนำการผลิตบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์" ระหว่าง
วันที่ 20-21 ตุลาคม 2529. ประธานจัดสัมมนามีความประสงค์ให้สถาบันการศึกษาที่
เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ทุกแห่งสำรวจสภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิต
แล้วนำผลการสำรวจไปรายงานต่อที่ประชุม ทางภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เฉลียว พันธุ์สีดา พ.ม., กศ.บ., อ.ม. (บรรณา-
รักษศาสตร์) หัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จึงได้จัดทำแบบสอบถามสภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์ ส่งไปยังศิษย์เก่าทุกรุ่น เริ่มตั้งแต่ปีที่มีบัณฑิตสำเร็จการศึกษารุ่นแรก คือ พ.ศ. 2512-2528 โดยให้แก่นักศึกษามหาบัณฑิตจำนวนประมาณ 190 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมารวมทั้งสิ้น 100 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพียง 98 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 51.58 และให้นักศึกษาศึกษาไปเพียง 2 รุ่น พ.ศ. 2527-2528 จำนวน 36 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 18 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 50.00

สำหรับการสำรวจสภาพการทำงานของมหาบัณฑิต ในช่วงที่เป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษานั้น (2508-2516) ลลิตา กิตติประสาร ได้เคยทำปฏิญาณพันธไว้วางใจ และช่วงที่วิทยาลัยวิชาการศึกษากฎานะเป็นมหาวิทยาลัย คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517-2526 เบญจรัตน์ พุกเจริญ กำลังอยู่ระหว่างการทำปฏิญาณพันธเรื่อง "การติดตามผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปีการศึกษา 2517 - 2526"

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

จะนำเสนอเฉพาะส่วนที่สำคัญตามลำดับต่อไปนี้

1. ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน
2. การศึกษาต่อ อบรม ดูงาน ภายหลังที่สำเร็จการศึกษา
3. ประเภทของห้องสมุดที่ทำงาน
4. อุปสรรคที่ประสบในการทำงาน
5. การนำความรู้จากการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ไปใช้ปฏิบัติงาน
6. ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์
7. รายวิชาต่าง ๆ ที่ควรเพิ่มเติมในหลักสูตร

8. รายวิชาที่ควรตัดออกจากหลักสูตร
9. ความสามารถของบัณฑิตและมหาบัณฑิตรุ่นใหม่
10. ความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการสอนและการผลิตบัณฑิต.
1. ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน

จากคำตอบของมหาบัณฑิต จำนวน 98 คน และบัณฑิต จำนวน 18 คน (ตารางที่ 1) ปรากฏว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีตำแหน่งต่าง ๆ ใน 3 อันดับแรก คือ เป็นอาจารย์ 41 คน บรรณารักษ์ 20 คน และหัวหน้าภาควิชา 10 คน สำหรับบัณฑิต มีตำแหน่งเป็นพนักงาน/เจ้าหน้าที่ห้องสมุด 8 คน บรรณารักษ์ 2 คน และอาจารย์ 1 คน

ตารางที่ 1 ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน

ตำแหน่งหน้าที่การงาน	จำนวนผู้ตอบ	
	มหาบัณฑิต (98)	บัณฑิต (18)
ผู้อำนวยการ	2	-
รองผู้อำนวยการ	1	-
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	1	-
อาจารย์	41	1
บรรณารักษ์	20	2
หัวหน้าบรรณารักษ์	5	-
หัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์	10	-
ศึกษานิเทศก์	4	-
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	4	-

ตารางที่ 1 ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน (ต่อ)

ตำแหน่งหน้าที่การงาน	จำนวนผู้ตอบ	
	มหาบัณฑิต (98)	บัณฑิต (18)
รองศาสตราจารย์	2	-
พนักงาน/เจ้าหน้าที่ห้องสมุด	-	8
ลูกจ้างชั่วคราว	-	2
ไม่ระบุตำแหน่ง	9	5

2. การศึกษาต่อ อบรม ทูงาน ภายหลังที่สำเร็จการศึกษา

มหาบัณฑิตและบัณฑิต ได้ศึกษาต่อ อบรม และทูงาน ภายหลังที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว มีจำนวนมากรายการด้วยกัน แต่จะขอเสนอเฉพาะรายการที่มีผู้ตอบมาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเท่านั้น ยกเว้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศจะนำเสนอทั้งหมด

ตารางที่ 2 การศึกษาต่อ อบรม ทูงาน ภายหลังที่สำเร็จการศึกษา

รายการ	จำนวนผู้ตอบ	
	มหาบัณฑิต (98)	บัณฑิต (18)
<u>ศึกษาต่อ</u>		
ปริญญาโท ครุศาสตร์ ในประเทศ	1	-
ปริญญาโท การศึกษามหาวิทยาลัย ในประเทศ	1	-
ปริญญาเอก บรรณารักษศาสตร์และ สารนิเทศศาสตร์ ต่างประเทศ	1	-

ตารางที่ 2 การศึกษาตอบรม งาน ภายหลังที่สำเร็จการศึกษา (ต่อ)

รายการ	จำนวนผู้ตอบ	
	มหาดบัณฑิต (98)	บัณฑิต (18)
<u>อบรม</u>		
คอมพิวเตอร์	9	-
การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	3	-
การจัดหมู่ระบบรัฐสภาอเมริกัน	2	-
การจัดหนังสือสำหรับเด็ก	2	-
การลงรายการ AACR 2	2	-
การทำวิดีโอเทปและการเขียนสคริป	2	-
(ตอบมารายการละ 1 คน อีก 25 รายการ)		
<u>งาน</u>		
ในประเทศ หอสมุดโรงเรียน	3	-
ต่างประเทศ		
- ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์	6	-
- ประเทศออสเตรเลีย	3	-
- ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน	2	-
- สหรัฐอเมริกา	2	-
- อังกฤษ	1	-
- ญี่ปุ่น	1	-

3. ประเภทของห้องสมุดที่ทำงาน

ผลสำรวจพบว่า มหาบัณฑิตและบัณฑิตส่วนใหญ่ ทำงานในห้องสมุดวิทยาลัย และมหาวิทยาลัย จำนวน 68 คน และ 5 คน ตามลำดับ รองลงไปที่ห้องสมุดโรงเรียน จำนวน 23 คน และ 4 คน ตามลำดับ ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประเภทของห้องสมุดที่ทำงาน

ประเภทของห้องสมุด	จำนวนบัณฑิต	
	มหาบัณฑิต (98)	บัณฑิต (18)
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย	68	5
ห้องสมุดโรงเรียน	23	4
ห้องสมุดเฉพาะ	4	1
ห้องสมุดประชาชน	-	3
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน	-	1
อื่น ๆ	3	4

4. อุปสรรคที่ประสบในการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าทั้งมหาบัณฑิตและบัณฑิต มีอุปสรรคในการปฏิบัติงานมากมาย อุปสรรคที่สำคัญได้แก่ ขาดแคลนบุคลากร ขาดงบประมาณ ทำงานมากจนไม่มีเวลาที่จะคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ดังปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 อุปสรรคที่ประสบในการทำงาน

อุปสรรคที่ประสบในการทำงาน	จำนวนบัณฑิต	
	มหาบัณฑิต (98)	บัณฑิต (18)
ขาดแคลนบุคลากร	27	2
ขาดแคลนงบประมาณ	18	3
ทำงานมากไม่มีเวลาที่จะคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ	10	-
มีชั่วโมงสอนมากและต้องทำหน้าที่บรรณารักษ์	9	-
ผู้บริหารไม่เข้าใจงานห้องสมุด	8	2
บรรณารักษ์มีความขัดแย้งกันเอง	1	1
ไม่มีความรู้ทางธุรการ	2	1
ความรู้ภาษาอังกฤษไม่ดี	1	1
ผู้ร่วมงานไม่ร่วมมือ	-	1
ผู้ร่วมงานไม่เข้มแข็ง	1	1
ฯลฯ		

5. การนำความรู้จากการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ไปใช้ปฏิบัติงาน

ในแบบสอบถามได้จัดกลุ่มวิชาบรรณารักษศาสตร์ออกเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

5.1 ปรัชญาวิชาชีพ

5.2 งานเทคนิคของห้องสมุด

5.3 งานบริการและกิจกรรม

5.4 ทรัพยากรห้องสมุด

5.5 การจัดและบริหารงานห้องสมุด

5.6 การวิจัยและประสบการณ์ห้องสมุด

5.7 โสตทัศนวัสดุในห้องสมุด

5.8 เทคโนโลยีและสารนิเทศในห้องสมุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งปรากฏในตารางที่ 5 พบว่ามหาวิทยาลัยพัฒนากลุ่มวิชา ดังต่อไปนี้ไปใช้ในระดั้มาก คือ งานเทคนิคของห้องสมุด (ค่าเฉลี่ย 4.20) งานบริการ และกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 4.15) และปรัชญาวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 4.02) เป็นต้น สำหรับ บัณฑิตศึกษากลุ่มวิชาที่ใช้ในระดั้มาก คือ งานบริการและกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 4.07) ปรัชญาวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 3.91) และงานเทคนิคของห้องสมุด (ค่าเฉลี่ย 3.76) และมีกลุ่มที่นำไปใช้ปานกลางและน้อยอยู่ด้วย

ตารางที่ 5 การนำความรู้จากการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ไปใช้ปฏิบัติงาน

กลุ่มวิชา	มหาวิทยาลัย			บัณฑิต		
	จำนวนผู้ตอบ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	จำนวนผู้ตอบ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ปรัชญาวิชาชีพ	90	4.02	มาก	13	3.91	มาก
2. งานเทคนิคของห้องสมุด	96	4.20	มาก	14	3.76	มาก
3. งานบริการและกิจกรรม	96	4.15	มาก	14	4.07	มาก
4. ทรัพยากรห้องสมุด	92	3.74	มาก	15	2.92	ป.
5. การจัดและบริหารงานห้องสมุด	98	3.98	มาก	14	3.61	มาก
6. การวิจัยและประสบการณ์ห้องสมุด	98	2.92	ปานกลาง	14	2.53	น้อย
7. โสตทัศนวัสดุในห้องสมุด	92	2.52	น้อย	15	2.07	น้อย
8. เทคโนโลยีและสารนิเทศในห้องสมุด	87	2.79	ปานกลาง	12	2.45	น้อย

ระดับ 4.6 - 5.00 มากที่สุด

1.6 - 2.5 น้อย

3.6 - 4.5 มาก

1.0 - 1.5 น้อยที่สุด

2.6 - 3.5 ปานกลาง

6. ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์

ในแบบสอบถามได้ถามความคิดเห็นของมหาบัณฑิตและบัณฑิตที่มีต่อหลักสูตร

5 ประการ คือ

- 6.1 จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร
- 6.2 จำนวนรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตร
- 6.3 เนื้อหาของแต่ละรายวิชา
- 6.4 ความทันสมัยของหลักสูตร
- 6.5 ความทันสมัยของเนื้อหาแต่ละรายวิชา

ในแบบสอบถามแบ่งความคิดเห็นไว้ 3 ระดับ คือ เหมาะสมมาก เหมาะสม และ ควรปรับปรุง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะแสดงในตารางที่ 6 สรุปได้ว่า มหาบัณฑิตมีความเห็นว่า จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 1.79) ส่วนจำนวนรายวิชา เนื้อหา ความทันสมัย ในทุกหัวข้อที่เหลือทั้งหมดควรปรับปรุง สำหรับบัณฑิตมีความเห็นว่า ทุกหัวข้อมีความเหมาะสมแล้ว

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์

รายการความคิดเห็น	มหาบัณฑิต			บัณฑิต		
	จำนวนผู้ตอบ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	จำนวนผู้ตอบ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร	84	1.79	เหมาะสม	14	2.07	เหมาะสม
2. จำนวนรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตร	87	1.31	ควรปรับปรุง	12	1.58	"
3. เนื้อหาของแต่ละรายวิชา	84	1.31	"	13	1.69	"
4. ความทันสมัยของหลักสูตร	85	1.21	"	11	1.72	"
5. ความทันสมัยของเนื้อหาแต่ละรายวิชา	74	1.26	"	12	1.66	"

ระดับ 2.51 - 3.00 เหมาะสมมาก 1.00 - 1.50 ควรปรับปรุง

1.51 - 2.50 เหมาะสม

ข้อเสนอแนะที่มีต่อหลักสูตร

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ควรบรรจุเนื้อหาใหม่ ๆ ให้ทันสมัย และความก้าวหน้าทางงานวิชาการ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ใหม่ ๆ ให้ลดวิชาการที่ศึกษาสอนให้บัณฑิตรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง ควรจัดวิชาเลือกใหม่ ๆ เช่น เรื่องจิตวิทยาของปวงชน คุณธรรมและจรรยาบรรณ เป็นต้น

7. รายวิชาต่าง ๆ ที่ควรเพิ่มเติมในหลักสูตร

ขอสรุปเฉพาะวิชาที่มหาวิทยาลัยและบัณฑิต เห็นสมควรเพิ่มเติมตามความถี่มากน้อย ดังปรากฏในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 รายวิชาที่ควรเพิ่มเติมในหลักสูตร

รายวิชา	จำนวนผู้ตอบ	
	มหาวิทยาลัย	บัณฑิต
1. คอมพิวเตอร์	35	3
2. สารนิเทศศาสตร์	20	-
3. เทคโนโลยีสมัยใหม่	15	-
4. ประชาสัมพันธ์	8	-
5. มนุษยสัมพันธ์	3	-
6. สถิติขั้นสูง	3	1
7. งานธุรการ	3	2
8. จิตวิทยาสำหรับบรรณารักษ์	2	-
9. การเขียนโครงการ	2	2
10. การวิจัย	1	-
11. การบริหารงาน	-	1
12. ทักษะศึกษา	-	1
13. กฎการลงรายการ AACR 24 ล.	-	1

8. รายวิชาที่ควรตัดออกจากหลักสูตร

มีนิสิตจำนวนน้อยมากที่เสนอให้ตัดรายวิชาบางรายวิชาออกจากหลักสูตร
มีบางรายวิชาทั้งแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 รายวิชาที่ควรตัดออกจากหลักสูตร

รายวิชา	จำนวนผู้ตอบ	
	มหาบัณฑิต	บัณฑิต
1. วรรณกรรม/ความรู้ทาง (ต่าง ๆ)	✓	✓
2. วรรณกรรมทางการศึกษา	✓	-
3. บรรณานุกรม	✓	-
4. สิ่งพิมพ์รัฐบาล	✓	-

9. ความสามารถของบัณฑิตและมหาบัณฑิตรุ่นใหม่

มหาบัณฑิตและบัณฑิต มีความเห็นว่า ผู้ที่จะสำเร็จการศึกษารุ่นใหม่ ควรมี
ความสามารถในด้านต่าง ๆ หลาย ๆ ด้าน สรุปได้ดังนี้คือ การใช้คอมพิวเตอร์ การ-
เขียนโครงการ การใช้เครื่องมือสโตนทัศน์ การจัดประชุมสัมมนา การบริการและ
กิจกรรม การเข้าถึงชุมชน การมีมนุษยสัมพันธ์ และความสามารถในการอ่านภาษา
อังกฤษได้แตกฉาน เป็นต้น

10. ความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการสอนและการผลิตบัณฑิต

มหาบัณฑิตและบัณฑิต เสนอความคิดเห็นสรุปได้ดังนี้

มหาบัณฑิต

1. ให้มีความสามารถเขียนโครงการได้
2. ให้มีความสามารถทางการวิจัย
3. ให้ภาควิชาเปิดสอนหลักสูตรที่สูงกว่าปริญญาโท ถึง ปริญญาเอก

4. เชิญวิทยากรเฉพาะด้านมาให้ความรู้
5. สอนให้รู้จักคิดเป็น
6. ฝึกให้กล้าแสดงออก
7. จัดอบรม ประชุม สัมมนา ความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว

ตามโอกาส

บัณฑิต

1. ให้มีความสามารถทางภาคปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี
2. ควรให้ได้ฝึกงานทุกแผนกในสำนักหอสมุดกลาง

ส ร ูป

ผลการสำรวจสภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตครั้งนี้ พบว่าทั้งมหาบัณฑิตและบัณฑิตมีข้อเสนอแนะที่ดีต่อภาควิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นอย่างมาก ทำให้ภาควิชาทราบขอบกพร่องต่าง ๆ และสามารถนำข้อเสนอแนะของมหาบัณฑิตและบัณฑิตมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้บัณฑิตรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถ ออกไปรับใช้สังคมของประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ตระหนักถึงพัฒนาการทางเทคโนโลยีอยู่แล้ว จึงได้เปิดหลักสูตรใหม่ขึ้นอีกหลักสูตรหนึ่งคือ บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ เพื่อติดตามพัฒนาการใหม่ ๆ ให้ทันสมัย ผู้เรียนจะได้ก้าวทันวิชาการและเทคโนโลยียุคใหม่ที่จะนำไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยเปิดรับนิสิตรุ่นแรกจำนวน 10 คน เริ่มในปีการศึกษา 2529 เป็นต้นไป หลักสูตรใหม่นี้คาดว่าจะมีส่วนใหญ่ยังไม่ทราบ

แบบสอบถามสภาพการทำงานของบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

โปรดกรอกข้อความลงในช่องว่างและกาเครื่องหมาย ✓ ตามความคิดเห็นของท่าน ข้อใด
ไม่สามารถตอบได้ โปรดข้ามไปตอบในข้อต่อไป

1. ชื่อ - สกุล

สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒระดับปริญญาตรี พ.ศ.

สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒระดับปริญญาโท พ.ศ.

2. ตำแหน่งงานของท่านในปัจจุบัน

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

3. ประสบการณ์ในการทำงานหลังสำเร็จปริญญาสูงสุด ปี

หลังสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แล้ว ท่านได้
ศึกษาต่อ อบรม หรือดูงาน ดังนี้

.....
.....

คำถามต่อไปนี้ เฉพาะสำหรับผู้ประกอบอาชีพบรรณารักษ์หรืออาชีพที่เกี่ยวข้อง

4. ท่านทำงานในหอสมุดประเภทใด?

_____ หอสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย

_____ หอสมุดเฉพาะ

_____ หอสมุดโรงเรียน

_____ หอสมุดประชาชน

_____ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

_____ อื่น ๆ โปรดระบุ

5. โปรดระบุหน้าที่งานที่รับผิดชอบ

.....
.....

6. อุปสรรคที่ท่านประสบในการทำงาน

7. ท่านได้นำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในด้านต่าง ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุดมากน้อยเพียงใด

วิชาบรรณารักษศาสตร์	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7.1 ปรัชญาวิชาชีพ					
7.2 งานเทคนิคของห้องสมุด					
7.3 งานบริการและกิจการรรม					
7.4 ทรัพยากรห้องสมุด					
7.5 การจัดและบริหารงานห้องสมุด					
7.6 การวิจัยและประสพการณ์ห้องสมุด					
7.8 เทคโนโลยีและสารนิเทศในห้องสมุด					
7.9 อื่น ๆ (ระบุ)					

8. ท่านมีความเห็นต่อหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ที่ท่านได้ศึกษาอย่างไร เรื่องใดที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง โปรดระบุรายละเอียด

หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์	เหมาะสมมาก	เหมาะสม	ควรปรับปรุง	ขอเสนอแนะในการปรับปรุง
8.1 จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร				
8.2 จำนวนรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตร				
8.3 เนื้อหาของแต่ละรายวิชา				
8.4 ความทันสมัยของหลักสูตร				
8.5 ความทันสมัยของเนื้อหาแต่ละรายวิชา				

9. ท่านเห็นว่าหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ควรเพิ่มรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ทันต่อพัฒนาการ และเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานดังนี้
- 9.1 9.2
- 9.3 9.4
10. ท่านเห็นว่ารายวิชาใดที่ควรตัดออกจากหลักสูตร เนื่องจากมีประโยชน์น้อย
-
11. ท่านคิดว่าบัณฑิตใหม่ที่จะออกไปปฏิบัติงานในวิชาชีพนี้ควรมีความสามารถในด้านใด
-
12. ความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ท่านอยากเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนและการผลิตบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
-

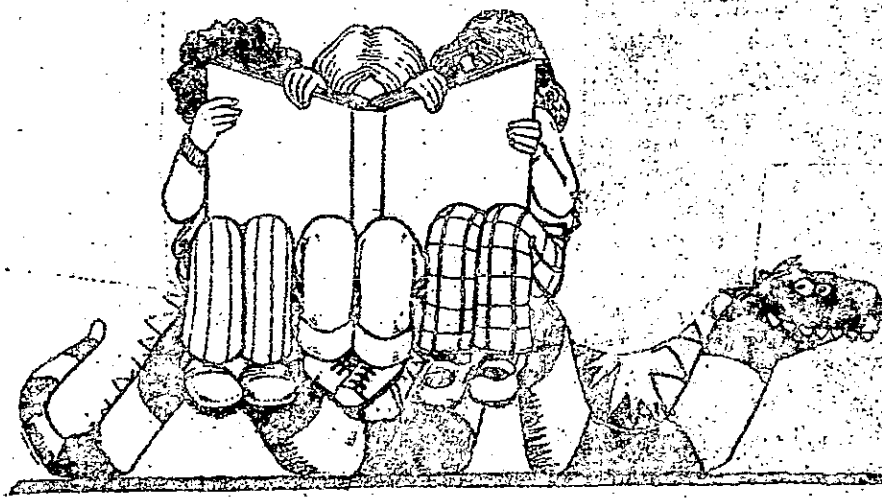
หมายเหตุ : ภาควิชาฯ ประสงค์จะจัดงานคืนสู่เหย้าชาวบรรณารักษ์ทุกรุ่น
ท่านจะมาร่วมงานได้
หรือไม่ได้

เรณู กาญจนะ โภคิน "การศึกษาพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุดและการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุดในเวลาเปิดบริการ ณ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง" วารสารบรรณศาสตร์ 9 (4) : 49 - 64 ตุลาคม 2529

สาระสังเขป : กล่าวถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุดกับพฤติกรรมการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุดในช่วงเวลาต่าง ๆ ของการเปิดบริการที่สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยการใช้แบบสอบถามสำรวจการใช้หนังสือทั่วไป จำนวน 1,343 ชื่อเรื่อง จากอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ถ้าช่วงเวลาใดของการเปิดบริการมีการใช้หนังสือภายในห้องสมุดสูง ช่วงเวลานั้นจะมีการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุดสูงด้วย ส่วนลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุดระหว่างกลุ่มที่ยืมหนังสือและกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ มีความแตกต่างกันในบางส่วน กล่าวคือ ทั้งสองกลุ่มต่างมี "การสำรวจ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง รายละเอียดของสารบัญ" และ "การสำรวจ เนื้อเรื่อง-สูตร-และคำอธิบายต่าง ๆ ของหนังสือ" เป็นพื้นฐานสำคัญและความจำเป็นอันดับแรก และยังมีลักษณะการใช้ที่แตกต่างกันอีก คือกลุ่มที่ยืมหนังสือ มีการอ่าน "คำนำ บทนำ และบทสรุป" ก่อนการยืมออก แต่กลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ แสดงการใช้หนังสือภายในห้องสมุดด้วยการ "ศึกษาเนื้อเรื่องเฉพาะบางส่วนของหนังสือและคัดข้อความ"

ศัพท์กรณีย์ : พฤติกรรมการใช้หนังสือ

การยืมหนังสือ

การศึกษาพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุดและการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุดใน
เวลาเปิดบริการ ณ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เรณู กาญจนะโกสิน**

ภู มิ ห ลั ง

การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย หรืออุดมศึกษาซึ่งเป็นสถาบันวิชาการในระดับสูงสุดที่มี
ความรับผิดชอบในการผลิตกำลังคนที่มีคุณสมบัติ มีปัญญา และมีคุณธรรม ออกมาช่วยพัฒนา

* ตัดตอนจากปริญญานิพนธ์ กศ.ม. เรื่อง "การศึกษาพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุดและการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุดเวลาเปิดบริการ ณ สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง" มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2529, 130 หน้า

** เรณู กาญจนะโกสิน ศศ.บ. (บรรณารักษศาสตร์), กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์) บรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายบริการผู้อ่าน สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประเทศ ดังนั้นภารกิจที่สำคัญที่มหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาจะต้องกระทำ มีอยู่ 4 ประการ คือ การสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทะนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม (พโยม วรรณศิริ 2515 : 40)

ปัจจุบันความสำคัญของการเรียน การสอน ในมหาวิทยาลัยมุ่งในด้านส่งเสริม แนะนำให้ลิตนักศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ดังนั้นห้องสมุดจึงเป็นหัวใจ ของการศึกษา พฤติกรรมการใช้หนังสือในห้องสมุดของผู้ใช้ จะเริ่มตั้งแต่ผู้ใช้หยิบหนังสือ ออกจากชั้นหนังสือ และนำไปยังโต๊ะสำหรับอ่านหนังสือของห้องสมุด จากนั้นจะเลือกหนังสือ ที่ต้องการใช้ และนำไปยืมออกนอกห้องสมุด จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการใช้หนังสือภายใน ห้องสมุด เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด จึงมีผู้เสนอว่าควรเก็บ สถิติการใช้หนังสือภายในห้องสมุดด้วย เพื่อแสดงการใช้หนังสือทั้งหมดของห้องสมุดที่แท้จริง

สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง ดำเนินงานตามบทบาทของมหาวิทยาลัย ในด้านการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้วยเหตุที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นมหาวิทยาลัยตลาดวิชา มีนโยบายหลัก 3 ประการ คือ การรับนักศึกษาเข้าเรียนโดยไม่จำกัดจำนวน การให้โอกาสทุกคนได้เข้าศึกษาโดยเท่าเทียมกัน และการให้การศึกษาคือเนื่อง (มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2527 : 8) ทำให้ สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง ในการอำนวยความสะดวก แก่คณาจารย์ และนักศึกษาที่มาเรียนประจำ และไม่มาเรียนประจำ ได้เข้าใช้ห้องสมุด โดยเฉลี่ยวันละ 12,000 - 20,000 คน และประกอบด้วยลักษณะการเรียน การสอน จำนวนผู้ใช้ และความหลากหลายในด้านวัย โอกาสการศึกษา และประสบการณ์ของผู้ใช้ ทำให้การปรับปรุง และพัฒนางานบริการทางวิชาการของสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัย รามคำแหง ยิ่งเพิ่มความจำเป็นและความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะงานบริการหนังสือภายใน ห้องสมุด ซึ่งยังขาดแนวทางการจัดเก็บสถิติ และความเข้าใจถึงลักษณะการใช้หนังสือภายใน ห้องสมุดที่แท้จริง อันเป็นอุปสรรคต่อการจัดทำแผนงานด้านหนังสือ บุคลากร สถานที่ และ เวลาการให้บริการ ให้สอดคล้องกับสภาพการใช้หนังสือ และภาวะที่ห้องสมุดจะสามารถ

ดำเนินการได้ ดังนั้น ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นบุคลากรของสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง จึงเห็นว่าผลจากการศึกษาเรื่อง "การศึกษาพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด ในเวลาเปิดบริการ ณ สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง" นี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการให้บริการหนังสือภายในห้องสมุด ของสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ในโอกาสต่อไป

ควา ม มุ่ง หมา ย ข อ ง ก า ร คี ก ษ า คั น ค ว ่า

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษา ในแต่ละช่วงเวลาของการเปิดบริการห้องสมุด
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุดกับพฤติกรรมยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด ในแต่ละช่วงเวลา ของอาจารย์และนักศึกษา
3. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุดของกลุ่มที่ยืมหนังสือและกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ
4. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด ระหว่างกลุ่มที่ยืมหนังสือและกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ ว่าแตกต่างกันหรือไม่

ข อ บ เ ข ต ข อ ง ก า ร คี ก ษ า คั น ค ว ่า

1. กลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูล
 - 1.1 อาจารย์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่เข้าใช้สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมีพฤติกรรมต่อหนังสือที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของหนังสือทั่วไป
 - 1.2 นักศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่เข้าใช้สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมีพฤติกรรมต่อหนังสือที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของหนังสือทั่วไป

1.3 หนังสือทั่วไป ได้แก่หนังสือในหมวดวิชาสังคมศาสตร์ด้านการพาณิชย์ (HF) จำนวน 660 ชื่อเรื่อง หมวดวิชากฎหมาย (K) จำนวน 547 ชื่อเรื่อง และวิทยาศาสตร์ด้านเคมี (OD) จำนวน 283 ชื่อเรื่อง ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศรวม 1,490 ชื่อเรื่อง

2. เวลาเปิดบริการ ของสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง วันจันทร์ ถึงศุกร์ เวลา 07.30 - 18.00 น. และวันเสาร์ถึงวันอาทิตย์ เวลา 08.30 - 16.30 น. โดยได้แบ่งเวลาดังกล่าวออกเป็น 10 ช่วงเวลา ดังนี้

ช่วงที่ 1	เวลา	7.30 - 8.30
ช่วงที่ 2	เวลา	8.30 - 9.30
ช่วงที่ 3	เวลา	9.30 - 10.30
ช่วงที่ 4	เวลา	10.30 - 11.30
ช่วงที่ 5	เวลา	11.30 - 12.30
ช่วงที่ 6	เวลา	12.30 - 13.30
ช่วงที่ 7	เวลา	13.30 - 14.30
ช่วงที่ 8	เวลา	14.30 - 15.30
ช่วงที่ 9	เวลา	15.30 - 16.30
ช่วงที่ 10	เวลา	16.30 - 18.00

3. ตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 อาจารย์และนักศึกษาที่มีพฤติกรรมการใช้หนังสือห้องสมุด

3.1.2 กลุ่มที่ยืมหนังสือ และกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 พฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และการยืมหนังสือ
ออกนอกห้องสมุด

3.2.2 ลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด

น ิ ย า ม ศ ี ห ฑ เ ฉ พ า ะ

1. ห้องสมุด หมายถึง สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง หัวหมาก
2. หนังสือ หมายถึง หนังสือวิชาการทั่วไป ที่จัดบริการในลักษณะชั้นเปิด จัดหมวดหมู่หนังสือตามระบบห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน และเป็นหนังสือที่อนุญาตให้ยืมออกนอกห้องสมุดได้
3. ผู้ใช้ห้องสมุด หมายถึง อาจารย์ และนักศึกษา
 - 3.1 อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ประจำ และอาจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีสิทธิการยืมหนังสือของห้องสมุด
 - 3.2 นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงทุกชั้นปีที่ เป็นสมาชิกห้องสมุด และมีสิทธิการยืมหนังสือของห้องสมุด
4. เวลาเปิดบริการห้องสมุด หมายถึง ระเบียบการใช้ห้องสมุด ในเรื่องกำหนดการเปิด - ปิด ห้องสมุด คือ 7.30 - 18.00 นาฬิกา ซึ่งเป็นเวลาเปิดบริการปกติ และมีการจัดบริการการใช้หนังสือภายในห้องสมุดกับบริการให้ยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด
5. พฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของผู้ใช้ห้องสมุดเริ่มตั้งแต่ผู้ใช้หยิบหนังสือออกจากชั้น จนกระทั่งสิ้นสุดการใช้หนังสือ โดยการวางทิ้งไว้บนโต๊ะ หรือจุดใดจุดหนึ่งภายในห้องสมุด
6. พฤติกรรมกรยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของผู้ใช้ห้องสมุด เริ่มตั้งแต่ผู้ใช้หยิบหนังสือออกจากชั้นหนังสือ จนกระทั่งสิ้นสุดการกระทำ หลักฐานการยืมหนังสือไว้ที่หน่วยงานบริการยืม - คืน ของห้องสมุด
7. กลุ่มที่ยืมหนังสือ หมายถึง อาจารย์กับนักศึกษาที่ใช้สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมีพฤติกรรมการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด
8. กลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ หมายถึง อาจารย์กับนักศึกษาที่ใช้สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมีพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด โดยไม่ยืมออกนอกห้องสมุด

9. ลักษณะการใช้หนังสือ หมายถึง วิธีค้นหาความรู้จากหนังสือเล่มที่หยิบออกมาจากชั้นหนังสือ ในแบบต่าง ๆ เช่น อ่านเฉพาะบางบทของหนังสือ คัดลอกข้อความจากหนังสือสำรวจเฉพาะสารบัญของหนังสือ เป็นต้น

ส ม ม ติ ส ฐ า น ใน ก า ร ก ี ก ษ า ค ้น ค ว ้า

1. อาจารย์มีพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และพฤติกรรมการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด ในช่วงเวลาต่าง ๆ ของการเปิดบริการสัมพันธ์กันในทางบวก
2. นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และพฤติกรรมการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด ในช่วงเวลาต่าง ๆ ของการเปิดบริการสัมพันธ์กันในทางบวก
3. ลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด ระหว่างกลุ่มที่ยืมหนังสือ และกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ แตกต่างกัน

วិ ธิ ด ำ เ นื น ก า ร ก ี ก ษ า ค ้น ค ว ้า

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูล กระจายละเอียดในขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งกล่าวไว้ในหน้า 52 - 53
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สำรวจพฤติกรรมการใช้หนังสือของอาจารย์ และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีต่อหนังสือทั่วไปโดยมีคำถามเกี่ยวกับ
 - 2.1 สถานภาพของผู้ตอบ
 - 2.2 ลักษณะการใช้หนังสือเฉพาะเล่มที่หยิบออกมาจากชั้นหนังสือ และเป็นพฤติกรรมการใช้หนังสือในขณะที่อยู่ภายในห้องสมุด ซึ่งเป็นคำถามแบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิด

2.3 สภาพการใช้หนังสือเล่มที่หยิบออกมาจากชั้น คือ การหยิบหนังสือออกนอกห้องสมุด หรือการไม่ยืมหนังสือ (การใช้หนังสือภายในห้องสมุด)

2.4 เวลาที่ยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด หรือเวลาที่สิ้นสุดการใช้หนังสือภายในห้องสมุด

ก า ร เ ก้ บ ร ว บ ร ว ม ข อ มู ล

1. ใส่เลขเรียกหนังสือของหนังสือที่เป็นแหล่งข้อมูลในข้อที่ 2 ของแบบสอบถาม พร้อมทั้งประทับตราทาง หมายเลข "1" และ "2" เป็นสัญลักษณ์แทนหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศตามลำดับ

2. สอดแบบสอบถามไว้ในหนังสือที่เป็นแหล่งข้อมูลทุกเล่มโดยให้ส่วนของแบบสอบถามยื่นพ้นจากตัวหนังสือเพื่อให้ผู้ใช้เห็นชัด

3. ปิดป้ายประกาศตามจุดต่าง ๆ ที่เห็นชัด ในบริเวณที่มีหนังสือที่เป็นแหล่งข้อมูล เพื่อให้ผู้ใช้เข้าใจวัตถุประสงค์ในการตอบแบบสอบถาม

4. สำรวจบริเวณชั้นหนังสือและโต๊ะอ่านหนังสือ เพื่อติดตามผู้ใช้หนังสือเล่มที่มีแบบสอบถาม และขอร้องผู้ใช้ให้ตอบแบบสอบถามในกรณีที่เห็นว่าผู้ใช้ขาดความสนใจแบบสอบถามนั้น

5. แบบสอบถามที่ได้รับคืน จะตรวจสอบคำตอบข้อที่ 4 เกี่ยวกับการใช้ (การยืมหนังสือ และการไม่ยืมหนังสือ) กับหลักฐานการยืมหนังสือของห้องสมุดภายในเวลา 2 วัน หลังจากได้รับแบบสอบถาม ถ้าพบว่าคำตอบไม่ตรงกับสภาพการใช้ที่แท้จริง จะถือว่าแบบสอบถามนั้นไม่สมบูรณ์

6. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบกับทะเบียนหนังสือที่จัดทำไว้ บันทึกการได้รับในบัตรทะเบียน หนังสือที่ได้รับแบบสอบถามแล้วจะไม่สอดแบบสอบถามเข้าไปอีก

7. นำบัตรทะเบียนตรวจสอบกับหนังสือที่เป็นแหล่งข้อมูล หากพบว่าหนังสือที่

เก็บคืนขึ้นเรียงบนชั้นหนังสือ ไม่มีแบบสอบถามและไม่มีหลักฐานการได้รับแบบสอบถามคืน
ผู้วิจัยจะรอการส่งคืนแบบสอบถามภายใน 7 วัน หากยังไม่ได้รับคืนจะสอดแบบสอบถามเข้า
แทนที่ใหม่แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ในขอบเขตของเวลาที่การวิจัยกำหนดไว้ การสำรวจนี้จะกระทำ
2 วันต่อ 1 ครั้ง

8. จัดกล่องรับแบบสอบถามคืนไว้ที่เคาน์เตอร์ตอบคำถามผู้ใช้ และบริเวณทาง
เข้าออกห้องสมุด และส่งคืนด้วยตนเองที่เคาน์เตอร์บริการหน่วยงานที่รับผิดชอบหมวดวิชาชั้น ๆ

9. ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่สอดไว้ในหนังสือ 1,490 ชื่อเรื่อง
ปรากฏว่า มีแบบสอบถามที่ใช้ได้ 1,343 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.13 ในจำนวนผู้ตอบแบบ
สอบถามฉบับสมบูรณ์ 1,343 ฉบับนั้น แยกเป็นอาจารย์ 124 คน คิดเป็นร้อยละ 9.23 และ
นักศึกษา 1,219 คน คิดเป็นร้อยละ 90.77

ก า ร วิ เ ค ร า ะ หั ข อ มู ล

1. หาการ้อยละ และจัดอันดับจำนวนความถี่ของการใช้หนังสือในแต่ละช่วงเวลา
เปิดบริการ จำแนกตามพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และการยืมหนังสือออก
ห้องสมุด ใช้สหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมน ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม
ใช้หนังสือภายในห้องสมุด และการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด โดยแยกอาจารย์และนักศึกษา

2. หาการ้อยละของจำนวนความถี่ตามลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด
จำแนกตามกลุ่มที่ยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด และกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด โดยใช้
Z-proportion ทดสอบความแตกต่างของลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด ระหว่าง
กลุ่มที่ยืมหนังสือ และกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ

3. รวมผลความถี่ และหาการ้อยละลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุดจาก
แบบสอบถามปลายเปิด

สรุปผลการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการใช้หนังสือของอาจารย์

1.1 จากการวิเคราะห์ช่วงเวลาต่าง ๆ ของการเปิดบริการห้องสมุด กับ จำนวนความถี่ ของพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และพฤติกรรมการยืมหนังสือ ออกนอกห้องสมุดของอาจารย์ โดยแบ่งช่วงเวลาเปิดบริการห้องสมุดเป็น 10 ช่วงเวลานั้น สรุปผลได้ดังต่อไปนี้ ในช่วงเวลาต่าง ๆ ของการเปิดบริการตั้งแต่เวลา 7.30 - 18.00 น. นั้น ปรากฏว่า เวลา 10.30 - 11.30 น. อาจารย์มีพฤติกรรมการใช้หนังสือภายใน ห้องสมุดสูงสุด คือร้อยละ 20.31 แต่มีพฤติกรรมการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด เป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 16.67 และเวลา 11.30 - 12.30 น. อาจารย์มีพฤติกรรมการใช้ หนังสือภายในห้องสมุดเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 17.19 แต่มีพฤติกรรมการยืมออกนอก ห้องสมุดเป็นอันดับ 1 คือร้อยละ 20.00 ส่วนช่วงเวลาที่มีการใช้หนังสือภายในปริมาณ น้อยที่สุดจะพบว่าได้แก่เวลา 7.30 - 8.30 น. ซึ่งมีพฤติกรรมการใช้หนังสือภายใน ห้องสมุด และการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุดเพียงร้อยละ 1.56 และ 1.67 ตามลำดับ และหากพิจารณาอัตราส่วนการใช้หนังสือภายในห้องสมุดกับการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด จะมีอัตราส่วนเท่ากับ 1.1 : 1

1.2 เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการใช้หนังสือภายในห้องสมุดและ พฤติกรรมการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด โดยใช้สหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมนแล้ว ปรากฏว่า อาจารย์มีพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และการยืมหนังสือออกนอก ห้องสมุดสัมพันธ์กันในทางบวกสูงถึง 0.907 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1

2. พฤติกรรมการใช้หนังสือของนักศึกษา

2.1 จากการวิเคราะห์ช่วงเวลาต่าง ๆ ของการเปิดบริการห้องสมุดกับ จำนวนความถี่ของพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และพฤติกรรมการยืมหนังสือออก

นอกห้องสมุดของนักศึกษา โดยแบ่งช่วงเวลาเปิดบริการห้องสมุดเป็น 10 ช่วงเวลา สรุปผลได้ดังต่อไปนี้ ในช่วงเวลาต่าง ๆ ของการเปิดบริการตั้งแต่ 7.30 - 18.00 น. ปรากฏว่า เวลา 11.30 - 12.30 น. นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุดสูงสุดถึงร้อยละ 19.82 และ 16.67 ตามลำดับ ส่วนช่วงเวลา 12.30 - 13.30 น. นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุดเป็นอันดับ 2 คือร้อยละ 18.16 และ 14.65 ตามลำดับ นอกจากนั้น ยังพบว่าช่วงเวลา 7.30 - 8.30 น. นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุดมีปริมาณน้อยที่สุด คือร้อยละ 1.02 และ 1.83 ตามลำดับ ถ้าพิจารณาอัตราส่วนการใช้หนังสือภายในห้องสมุดกับการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด จะมีอัตราส่วนเท่ากับ 1.8 : 1

2.2 เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด โดยใช้สหสัมพันธ์เชิงอันดับสองของสเปียร์แมนแล้ว ปรากฏว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุดสัมพันธ์กันในทางบวกสูงถึง 0.917 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2

3. ผลการเปรียบเทียบลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด ระหว่างกลุ่มที่ยืมหนังสือและกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ

3.1 กลุ่มที่ยืมหนังสือ

3.1.1 กลุ่มที่ยืมหนังสือ มีลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด ในด้านต่อไปนี้ในระดับมากถึงร้อยละ 70.00 ขึ้นไป ได้แก่ "การสำรวจ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และรายละเอียดของสารบัญ" มีปริมาณร้อยละ 84.91 "การสำรวจ เนื้อเรื่อง สูตรและคำอธิบายต่าง ๆ ของหนังสือ" มีปริมาณร้อยละ 73.04 และ "การอ่าน คำนำ บทนำ บทสรุป" มีปริมาณร้อยละ 70.02 หากพิจารณาลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด ในด้านที่มีการใช้ระคน้อย คือต่ำกว่าร้อยละ 30 จะพบว่าได้แก่ "การศึกษาเนื้อเรื่องของหนังสืออย่างละเอียดทีละบท" มีปริมาณร้อยละ 26.36

3.1.2 เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด ระหว่างกลุ่มที่ยืมหนังสือ และกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ โดยใช้ Z-proportion แล้วปรากฏว่า ลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด ในด้าน "การอ่านคำนำ บทนำ บทสรุป" มีสัดส่วน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 โดย กลุ่มที่ยืมหนังสือมีสัดส่วนมากกว่ากลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ แต่ลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด ด้าน "การสำรวจชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และรายละเอียดของสารบัญ" ด้าน "การสำรวจ เนื้อเรื่อง สูตรและคำอธิบายต่าง ๆ ของหนังสือ" และด้าน "การศึกษาเนื้อเรื่องของ หนังสืออย่างละเอียดทีละบท" มีสัดส่วนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่ ยืมหนังสือและกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ มีการใช้ด้าน "การสำรวจชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และราย- รายละเอียดของสารบัญ" ด้าน "การสำรวจเนื้อเรื่อง สูตร และคำอธิบายต่าง ๆ ของหนังสือ" ในระดับมากเช่นกันคือ เกินร้อยละ 70 แต่มีการใช้ด้านการศึกษาเนื้อเรื่องของหนังสืออย่างละเอียดทีละบทในระดับน้อย คือต่ำกว่าร้อยละ 30

3.2 กลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ

3.2.1 กลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ มีลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุดใน ด้านต่อไปนี้ในระดับมาก ถึงร้อยละ 70 ขึ้นไป ได้แก่ "การสำรวจ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และ รายละเอียดของสารบัญ" มีปริมาณร้อยละ 81.44 "การสำรวจเนื้อเรื่อง สูตร และ คำอธิบายต่าง ๆ ของหนังสือ" มีปริมาณร้อยละ 74.35 และ "การศึกษาเนื้อเรื่องเฉพาะ บางส่วนของหนังสือและคัดข้อความ" มีปริมาณร้อยละ 70.45 หากพิจารณาลักษณะการใช้ หนังสือภายในห้องสมุด ที่มีการใช้ในระดับน้อยที่สุด จะพบว่าได้แก่ "การใช้ตรรกะต่าง ๆ ของหนังสือ" ซึ่งมีปริมาณร้อยละ 19.15

3.2.2 เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด ระหว่างกลุ่มที่ยืมหนังสือ และกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ โดยใช้ Z-proportion แล้วปรากฏว่า ลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุด ด้าน "การศึกษาเนื้อเรื่องเฉพาะบางส่วนของหนังสือ และคัดข้อความ" และ "ด้านการใช้ตรรกะต่าง ๆ ของหนังสือ" จะมีสัดส่วนแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 โดยกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือมีสัดส่วนการใช้ควาน "ศึกษาเนื้อเรื่องเฉพาะบางส่วนของหนังสือและคัดข้อความ" มากกว่ากลุ่มที่ยืมหนังสือ แต่ "การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของหนังสือ" ซึ่งเป็นการใช้ในระดับน้อย ปริมาณค่าการร้อยละ 30 กลับพบว่า กลุ่มที่ยืมหนังสือ มีสัดส่วนการใช้มากกว่ากลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ ส่วนการใช้หนังสือภายในห้องสมุดด้าน "การสำรวจชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และรายละเอียดของสารบัญ การสำรวจเนื้อเรื่อง สูตร คำอธิบายต่าง ๆ ของหนังสือ" พบว่ามีสัดส่วนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่ยืมหนังสือและกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือมีการใช้ในระดั้มากเท่ากัน คือ ปริมาณเกินร้อยละ 70

4. ลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุดอื่น ๆ ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอเพิ่มเติมมาจากแบบสอบถามปลายเปิด ได้แก่ การฉายสำเนาเอกสารในส่วนเนื้อเรื่องและรูปภาพมีปริมาณสูงสุดในกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 54.88 แต่มีปริมาณเป็นอันดับรองลงมาในกลุ่มที่ยืมหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 27.03 ส่วนการสำรวจปีที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ของหนังสือ พบว่า มีปริมาณสูงสุดในกลุ่มที่ยืมหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 72.97 แต่มีปริมาณเป็นอันดับรองลงมาในกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสือ นอกจากนั้นยังปรากฏว่ามีลักษณะการใช้หนังสือภายในห้องสมุดอื่น ๆ อีกมาก ได้แก่ การสำรวจบรรณานุกรมท้ายเล่มเพื่อเลือกหนังสือ การศึกษาภาพประกอบพร้อมคำอธิบาย และการอ่านวิธีใช้หนังสือ จากกลุ่มที่ไม่ยืมหนังสืออีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง

1.1 การจัดเก็บสถิติการใช้หนังสือของสำนักหอสมุดกลาง ควรเก็บสถิติการใช้หนังสือภายในห้องสมุดกับสถิติการยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด เพื่อแสดงการใช้หนังสือทั้งหมดที่แท้จริง และเป็นแนวทางการพิจารณาจัดหาทรัพยากรห้องสมุด ตลอดจนนำมาวิเคราะห์ปรับปรุงงานบริการหนังสือ

1.2 ควรจัดและหมุนเวียนบุคลากรปฏิบัติงานบริการยืมหนังสือ และการใช้หนังสือภายในห้องสมุดให้เหมาะสม และเพียงพอกับสภาพการใช้หนังสือที่แท้จริง

1.3 ควรจัดสถานที่อ่านหนังสือให้เหมาะสมกับความต้องการ และตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ กล่าวคือ เพิ่มที่นั่งอ่านเฉพาะบุคคลเพื่อการศึกษาค้นคว้าในห้องอ่านหนังสือทั่วไป และจัดห้องอ่านหนังสือตามสบายแยกอีกส่วนหนึ่ง

1.4 ควรส่งเสริมให้มีการยืมหนังสือมากขึ้น โดยพิจารณาปรับปรุงระเบียบการยืมคืนหนังสือของนักศึกษา เช่น ปรับปรุงจำนวนเล่มให้ยืมออก เพื่อลดปัญหาความไม่เพียงพอในคานสถานที่อื่นเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยมีนักศึกษาจำนวนมาก ดังนั้นผู้ใช้สำนักหอสมุดกลางจึงมีจำนวนมากเช่นกัน ตลอดจนเปิดโอกาสให้นักศึกษาที่ไม่มาเรียนประจำได้ยืมหนังสือไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในจำนวนเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการใช้หนังสือภายในห้องสมุด และการยืมหนังสือของผู้ใช้ห้องสมุดในทุก ๆ 3 - 5 ปี ทั้งนี้เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความ-ต้องการของผู้ใช้ ซึ่งเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพของสังคม ภาวะเศรษฐกิจ และการจัดองค์การ

2.2 ควรศึกษาการใช้หนังสือของอาจารย์ และนักศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย

2.3 ควรศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการใช้น้ำหนังสือภายในสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง

2.4 ควรศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ ภายในห้องสมุด เช่น วารสาร และหนังสืออ้างอิง เป็นต้น

บรรณานุกรม

กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ ศึกษาการจัดการและการใช้หนังสือ ณ สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2528, 78 หน้า อัดสำเนา

- จรรยา ไพโรจน์กุล ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของหนังสือที่ยืมออกกับประเภทของหนังสือที่ใช้ภายในห้องสมุดของห้องสมุดมหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525, 194 หน้า อัดสำเนา
- จารุพร สัทธาธิกุล ปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุในห้องสมุดเพื่อทำการวิจัยในประเทศไทย วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2515, 217 หน้า อัดสำเนา
- จินดา จิตเพียร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ เรณู กาญจนะโกติน เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2528
- จินตนา กระแสชัย ปัญหาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่อการเขียนคำราชของคณาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 161 หน้า อัดสำเนา
- ฉวีลักษณ์ บุญปะกาญจน์ แบบเรียนการอ่านและการอ่านพิจารณาหนังสือ พิมพ์ครั้งที่ 2 สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย 2523, 134 หน้า
- ทัศนีย์ ขวัญสุวรรณ การสำรวจความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521, 247 หน้า อัดสำเนา
- ประภาวดี สืบสนธิ์ การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 279 หน้า
- พโยม วรรณศิริ "ยุทธศาสตร์การบริหารมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" วารสารการศึกษาแห่งชาติ 3 : 40 ตุลาคม 2515
- รสา วงศ์ยังอยู่ "เหตุใดคนเราจึงอ่านหนังสือ" วารสารห้องสมุด 5 : 289 - 290 กันยายน - ตุลาคม 2509
- รามคำแหง, มหาวิทยาลัย กฎหมายระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 2518, 317 หน้า
- _____ ศูนย์บริการวิชาการส่วนภูมิภาค 2527, 143 หน้า

วรารุช ผลงานนี้ ความสามารถของนิสิตในการหาหนังสือ ณ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปรินฎยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 77 หน้า อัดสำเนา

สุธนา วงศ์ทองสรณ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ เรณู กาญจนะโกศล เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2529

อัมพร ปั้นศรี รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการของอาจารย์ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาในการใช้บริการหอสมุดรามคำแหง สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง 2525, 287 หน้า

อุทุมพร ทองอุไทย เทคนิคการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 105 หน้า

Fussler, Herman H. and Julian L. Simon. Patterns in the Use of Books in Large Research Libraries. Chicago, University of Chicago Press, 1969. 158 p.

Gray, William S. "The Nature of Type of Reading," in The Teaching of Reading : A Second Report. p. 23, Bloomington, Public School Publishing Comany, 1936.

Jain, A. K. "Sampling In-Library Book Use," Journal of the American Society for Information Science. 23 : 150 - 155, May - June, 1972.

Lushington, Nolan, and Mills N. Libraries Designed for Users : a Planning Handbook. Hamden, Conn., Library Professional, 1980. 289 p.

Lyle, Guy R. The Administration of the College Library. 4th ed., New York, H.W. Wilson, 1974. 320 p.

_____. "Correlation the Subjects of Books Taken Out of and Books Used Within an Open - Stack Library," College & Research Libraries. 32 : 280 - 285, Jully, 1971.

Voight, Melvin J. " Circulation studies cannot Reflect Research use," Journal of Academic Librarianship. 5 : 66, May, 1979.
